

David Seidler

KRÁLOVA REC

Překlad: Jitka Sloupová

Režie: Petr Kracik

Scéna: Ivo Žídek

Kostýmy: Samiha Maleh

Hudební spolupráce: Viktor Kracik

Pohybová spolupráce: Rostislav Šrom

Dramaturgie: Ladislav Stýblo

Třetí premiéra šedesáté páté divadelní sezony 2012/2013

Premiéry 19. a 20. dubna 2013 v Divadle pod Palmovkou

Zřizovatelem Divadla pod Palmovkou je Magistrát hlavního města Prahy.

Martin Stránský,
Dušan Sitek a Petra Horváthová

OSOBY A OBSAZENÍ

BERTIE, vévoda z Yorku

LIONEL LOGUE,
australský logoped s ordinací na Harley Street

ALŽBĚTA, vévodkyně z Yorku

MYRTLE, *Lionelova australská manželka*

COSMO LANG, *arcibiskup z Canterbury*

WINSTON CHURCHILL, *politik*

DAVID, *princ velšský*

WALLIS SIMPSONOVÁ, *jeho milenka*

KRÁL JIŘÍ V., *otec Bertieho a Davida*

STANLEY BALDWIN, *ministerský předseda*

ŘEDITEL BBC, **REŽISÉR**

LÉKAŘ

HLASATEL BBC

KOMORNÍK

Martin Stránský j. h.

Dušan Sitek

Petra Horváthová
nebo **Simona Vrbická**

Kateřina Macháčková

Miloš Kopečný

Karel Vlček

Ivan Jiřík

Saša Malinská j. h.

Rudolf Jelínek

René Přibil

Jiří Havel

Karel Hlušička

Václav Vostarek

Aleš Alinče

Představení řídí: **Václav Vostarek**
Text sleduje: **Aleš Alinče**

© Francesco Sapienza

Americký televizní a filmový scenárista a pedagog židovského původu se narodil roku 1937 v Londýně. Jeho otec byl zámožným obchodníkem s kožšinami, který měl kancelář v Londýně a New Yorku. Do idylického dětství dítěte z dobře situované rodiny však zasáhla druhá světová válka – dům Seidlerových v centru Londýna byl zasažen německými bombami během tzv. bitvy o Británii. Malý David se i s rodiči přestěhoval nejprve do Lingfieldu v hrabství Surrey, v roce 1940 ale rodina raději odešla do USA. Během plavby přes Atlantický oceán byl konvoj složený ze tří lodí, které byly zaplněné evakuovanými britskými civilisty a které také přepravovaly italské vězně ze severní Afriky, uprostřed cesty napaden německou ponorkou a jedna z lodí byla potopena. Pod vlivem tohoto krutého zážitku a dalších válečných traumat začal tehdy tříletý David Seidler koktat – podobně

jako tehdy vládnoucí anglický král Jiří VI., jenž se později stal hrdinou Seidlerovy divadelní hry a scénáře k filmu *Králova řeč*. Traduje se, že Davidův otec svého syna po jednom z králových rozhlasových projevů upozornil na to, že král trpí ještě větší vadou řeči než on, ale daří se mu ji díky cvičení a silou vůle překonávat.

David Seidler zůstal ve Spojených státech i po skončení druhé světové války. Jak později vzpomínal, vyrůstal na Long Islandu ve znamení vlastní „dobrovolné nemoty“ vynucené jeho zadrháváním. Ostych ze své řečové vady prý překonal až v šestnácti letech během studií na střední škole (za zmínku stojí, že jeho spolužákem a přítelem byl pozdější slavný režisér Francis Ford Coppola). Údajně se tak stalo poté, kdy si uvědomil, že i on si zaslouží být vyslechnut a že když vyslovuje sprostá slova, nekoktá. Brzy se jeho řeč zlepšila natolik, že si mohl zahrát i malou roli ve školním divadle v Shawově hře *Androkles a lev*. Z koktání se však nikdy zcela nevyléčil (jeho řečová vada údajně inspirovala Colina Firtha, filmového představitele koktavého krále Jiřího, při práci na roli během natáčení filmu *Králova řeč*). Po ukončení střední školy začal studovat na Cornellově univerzitě, kde v roce 1959 získal bakalářský titul v oboru anglický jazyk a literatura. Poté pokračoval ve studiích na Washingtonské univerzitě, kde získal magisterský titul v oboru dramatická literatura. Pro Davida Seidlera překonavšího řečovou vadu se nakonec stala řeč v podobě filmových a divadelních dialogů jednou z hlavních oblastí jeho tvorby.

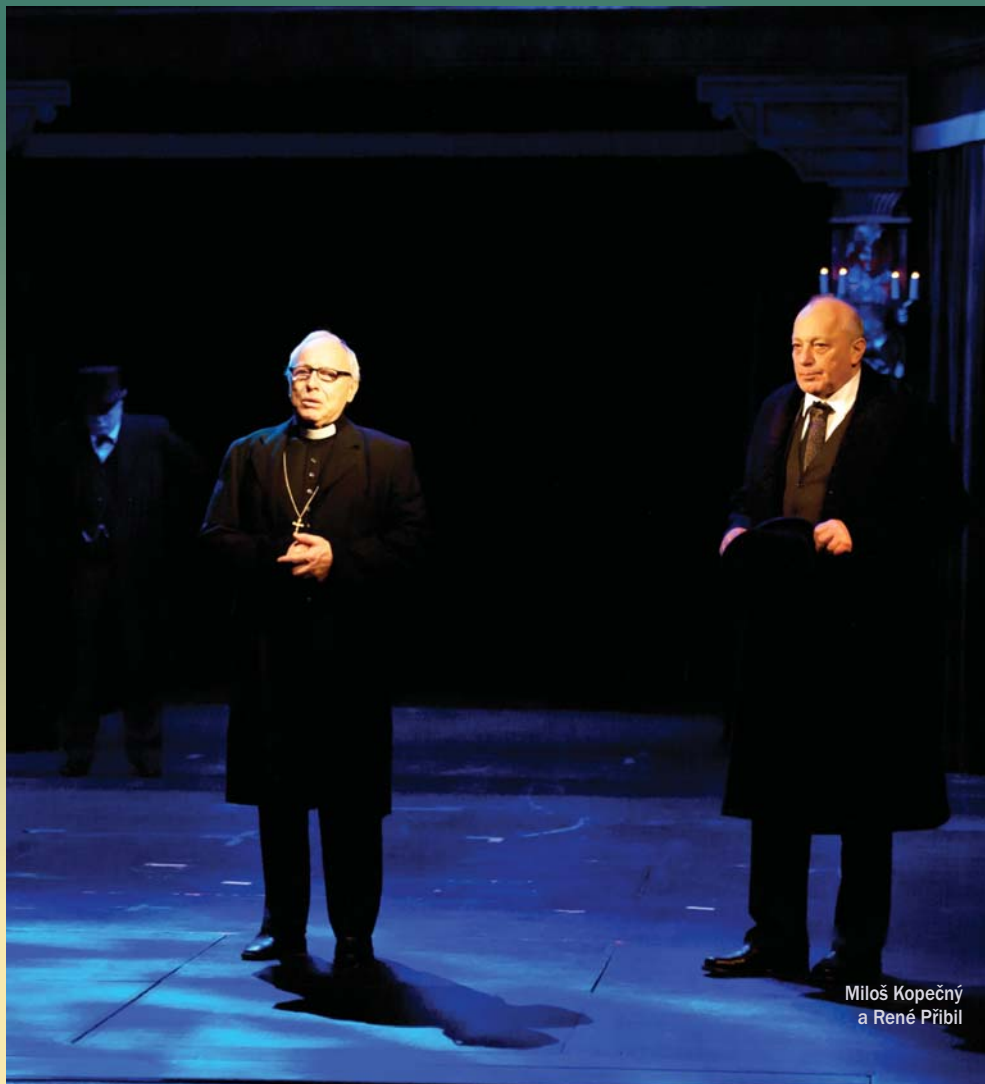
Spisovatelská kariéra Davida Seidlera však nezačala příliš oslnivě. Jeho první dílo neslo název *Adventures Of A Penny, following it as it travelled from hand to hand* (Dobrodružství penny aneb Cesta penny z ruky do ruky). Podle svých vlastních slov se Seidler již na počátku své spisovatelské kariéry zabýval myšlenkou napsat divadelní hru nebo filmový scénář o svém velkém vzoru králi Jiřím VI. a o vlastních zkušenostech s překonáváním koktání. Jeho první scénářistické kroky se ale nakonec ubíraly jiným směrem: autorovým vstupem do světa filmu byla spolupráce na dabingových scénářích k sérii japonských filmů o Godzilla a v letech

1965–1967 napsal několik skečů pro australskou televizní show *Adventures of the Seaspray* (Dobrodružství z mořské pěny). Prostředí filmového zábavního průmyslu jej však příliš neuspokojovalo – jeho ambicí byla spíše umělecky a tematicky závažnější tvorba, k níž ovšem v té době nedostal příležitost. Z finančních důvodů proto často střídal profese, působil například jako autor reklamních sloganů, stážista – autor divadelních her pro sanfranciské profesionální divadlo Actor's Workshop a několik let také jako politický poradce premiéra ostrovního státu Fidži.

V roce 1981 na sebe tehdy již čtyřiačtyřicetiletý David Seidler upozornil scénářem k jedné z epizod televizní „soap opery“ *Another World* (Jiný svět). Na základě tohoto scénáře (a snad i díky přátelství s Francisem Fordem Coppolou, který tenkrát patřil a stále patří mezi nejvlivnější hollywoodské režiséry) se prosadil nejprve jako televizní a později jako filmový scenárista. Napsal zdařilé scénáře k řadě vysoce ceněných televizních filmů – mimo jiné k filmům *Malice in Wonderland* (Malenka v říši divů, 1985), v němž hlavní role hrály Elizabeth Taylorová a Jane Alexanderová, *Onassis – nejbohatší muž světa* (Onassis: The Richest Man in the World, 1988), za který obdržel cenu Writers Guild of America za nejlepší scénář roku a ve kterém v hlavních rolích účinkovali Raul Julia, Anthony Quinn, Francesca Annisová a Jane Seymourová, *Můj otec, můj syn* (My Father, My Son, 1988) s Karlem Maldenem a Keithem Carradinem, tento film byl nominován na cenu Writers Guild of America, či ke snímku *By Dawn's Early Light* (Za ranního rozbřesku, 2000), jenž byl rovněž nominován na cenu Writers Guild of America a v němž se v hlavní roli objevil Richard Crenna. V nedávné době se jako scenárista podílel na televizním seriálu o módní novináře a módní ikoně v jedné osobě Isabelle Blowové a na filmu televize NBC *George Washington*.

Kolegové z branže nepředpokládali, že by se mohl jako scenárista skutečně prosadit v Hollywoodu, protože jej i přes nesporný talent považovali především za televizního scenáristu. David Seidler však napsal úspěšné scénáře (nebo se na nich podílel jako spoluautor nebo autor námětu) k více než dvaceti celovečerním filmům, a sice například k filmům *Sylvie* (Sylvia, 1985) s Tomem Wilkinsonem a Eleanor Davidovou v hlavních rolích a *Tucker: Člověk a jeho sen* (Tucker: The Man and His Dream, 1988), jenž se odehrává v závěru druhé světové války. Hlavní roli v tomto filmu ztvárnil Jeff Bridges a režie se ujal Francis Ford Coppola. Podle Seidlerova scénáře byla také natočena akční fantasy *Syn draka* (Son of the Dragon, 2006) a tři animované snímky, z nichž největšího úspěchu dosáhly filmy *Kouzelný meč – Cesta na Camelot* (Quest for Camelot, 1998) a *Král a já* (King and I, 1999). Vůbec největším úspěchem Davida Seidlera je však bezpochyby scénář k filmu *Králova řeč* (The King's Speech, 2010) o autorově celoživotním vzoru, koktavém anglickém králi Jiřím VI., za který tehdy již třiasedmdesátiletý David Seidler získal Oscara za nejlepší původní scénář a dvě hlavní ceny BAFTA a byl nominován také na řadu dalších prestižních ocenění.

Významná byla rovněž pedagogická činnost Davida Seidlera – přednášel na univerzitách v Miláně, Římě a na Americkém filmovém institutu v Los Angeles. David Seidler má dvojí občanství, a to americké a britské. V roce 2005 mu byla diagnostikována rakovina hrtanu, ze které se však vyléčil. Je otcem dcery Mayi a syna Marca.

Miloš Kopečný
a René Příbil

JITKA SLOUPOVÁ || Překladatelka

v divadelní a literární agentuře DILIA jako redaktorka divadelních textů. V roce 1990 byla spoluzakladatelkou první nezávislé divadelní a literární agentury Aura-Pont, kde dnes převážně působí. Deset let byla také tajemnicí Nadace Alfréda Radoka. Od osmdesátých let se rovněž věnuje divadelní publicistice, kritice a překladům divadelních her i esejistických textů. Na svém kontě má překlady více než čtyřiceti titulů, většinou současné anglické a americké dramatiky (Harold Pinter, Arthur Miller, Sam Shepard, Tom Stoppard, Ronald Harwood, David Hare, Sarah Kaneová, Mark Ravenhill, Patrick Marber, David Rabe, Tony Kushner aj.). V poslední době byly inscenovány její překlady těchto divadelních her:

A. Wesker: *Muži odcházejí, ženy přežijí* (Studio DVA), H. Meyerson: *Fígl* (Divadlo Ungelt), L. Coxonová: *Konečně šťastná?* (Městská divadla pražská – Divadlo ABC), P. Marber: *Na dotek* (Divadlo Na Jezerce), T. Stoppard: *Rock'n'roll* (Národní divadlo Praha), N. Ephronová, M. Kahanová: *Když Harry potkal Sally* (Divadlo Palace), Ch. O'Reilly: *Bavíme se o sexu?* (Městské divadlo Kladno), R. Bean: *Sám na dva šéfy* (Divadlo pod Palmovkou), Penelope Skinnerová: *Léto na kole* (Západočeské divadlo Cheb), Susan Bigelowová, Janice Goldbergová: *Růžové brýle* (Divadlo Ungelt), D. Seidler: *Králova řeč* (Národní divadlo Brno). V Divadelním ústavu, kde pracovala jako redaktorka v letech 1996–2004, připravila k vydání mj. knižní výběry z her T. Bernharda, T. Stopparda a A. Strindberga. Tamtéž vyšel i její překlad pamětí režiséra Petera Brooka *Nitky času*.

PETR KRACIK || Režisér

Narodil se v Trutnově. V letech 1980–1986 studoval režii na DAMU.

Po absolutoriu nastoupil jako režisér do brněnského Loutkového divadla Radost, poté následovalo angažmá v tehdejší Divadle E. F. Buriana. Záhy přijal místo režiséra v Divadle pod Palmovkou, kde se zanedlouho stal také uměleckým šéfem a roku 1992 ředitelem. Věnuje se především činohře. Režíroval např. tyto inscenace – M. Sperr: *Lovecké scény z Dolního Bavorska*, W. Shakespeare: *Tragický příběh Hamleta, dánského prince*, J. Steinbeck: *O myších a lidech*, H. Ibsen: *Peer Gynt*, A. Dvořák, A. Wenig: *Čert a Káča*, B. Brecht: *Pan Puntila a jeho služebník Matti*, F. M. Dostojevskij: *Idiot*, F. G. Lorca: *Dům doni Bernardy*, P. Calderón: *Život je sen*, Molière: *Don Juan*, B. Brecht, K. Weill: *Krejcarová opera*, M. Gorkij: *Letní hosté*, J. W. Goethe: *Utrpení mladého Werthera*, L. N. Tolstoj: *Vláda tmy*, T. Williams: *Kočka na rozpálené plechové střeše*, P. Kopenhout: *Ubohý vrah*, A. Miller: *Pohled z mostu*, E. Rostand: *Cyrano z Bergeracu*, W. Inge: *Návrat do pekla*,

W. Shakespeare: *Bouře*, E. O'Neill: *Smutek sluší Elektře*, G. Preissová: *Gazdina roba*, R. Bolt: *Ať žije královna!*, D. Wasserman: *Přelet nad kukaččím hnízdem*, D. Gordon: *Rain Man*, A. Lustig: *Modlitba pro Kateřinu Horovitzovou* aj. Spolupracoval také s dalšími českými a moravskými divadly – především s Divadlem na Vinohradech (P. Kohout: *Klaun*, A. Strindberg: *Královna Kristina*, L. Hellmanová: *Podzimní zahrada*, F. Schiller: *Valdštejn*, N. Simon: *Drobečky z perníku*, N. Coward: *To byla moje písnička!* atd.), pražským Národním divadlem (J. K. Tyl: *Paličova dcera*), Městským divadlem Brno (M. J. Lermontov: *Maškaráda*, É. Zola, M. Uhde: *Nana*, J. Doga, E. Lotjanu: *Cikáni jdou do nebe*, U. Eco: *Jméno růže*, K. Mann: *Mefisto*) a Východočeským divadlem Pardubice (R. Planchon: *Tři mušketýři*, A. Jirásek: *Vojnarka*, A. Casona: *Jitřní paní*, K. Mann, A. Mnouchkine: *Mefisto*, R. Rose: *Dvanáct rozhněvaných mužů*). Vedle činohry se věnuje rovněž inscenacím hudebního divadla: v Hudebním divadle Karlín se ujal režie Straussova *Netopýra*, Kálmánovy *Hraběnky Marici* a Lehárovy *Země úsměvů*, v Divadle Milenium (nyní RockOpera Praha) pak režíroval Blažkovy a Rychmanovy *Starce na chmelu* a v Severočeském divadle opery a baletu Ústí nad Labem Dvořákova *Jakobína*. Hrál taktéž roli režiséra ve filmu *Smyčka* (2009), který byl natočen podle scénáře Pavla Kohouta.

IVO ŽÍDEK || Scénograf

Narodil se v Ostravě. Studoval scénografii na pražské DAMU v posledním ročníku prof. Františka Tröstera a poté vystudoval architekturu na Vysoké škole uměleckopráhmslové v Praze v ateliéru architektury prof. Josefa Svobody. Po absolutoriu působil krátce ve svobodném povolání a v letech 1979–1984 byl angažován jako scénický výtvarník v tehdejší Státní divadle Zdeňka Nejedlého v Ústí nad Labem (dnešní Severočeské divadlo), kde spolupracoval především s Činoherním studiem, které bylo tehdy jeho součástí. Navrhl výpravu pro několik inscenací (mj. V. Strnisko, M. Porubjak: *Goldoniáda*, K. Steigerwald: *Dobové tance*, A. Koenigsmark: *Kabaret Protenokráť nebolí Obraz z dějin*, K. Steigerwald: *Foxtrot*, G. Büchner: *Dantonova smrt* aj.). Od roku 1984 byl znovu ve svobodném povolání a hostoval jako scénograf v řadě divadel – např. v Hudebním divadle Karlín (mj. E. Lotjanu, J. Doga: *Cikáni jdou do nebe*, J. Styne, P. Stone, B. Merrill: *Někdo to rád horké*, F. Loewe, A. J. Lerner: *My Fair Lady*, J. Herman, M. Stewart: *Hello, Dolly!*, J. Kander, J. Stein, F. Ebb: *Řek Zorba*, N. H. Brown, A. Freed, A. Green, B. Comdenová: *Zpívání v dešti*, F. Ebb, B. Fosse, J. Kander: *Chicago*, J. Herman, H. Fierstein: *Klec bláznů*, F. Lehár, V. Léon, L. Stein: *Veselá vdova*, V. Léon, F. Lehár, F. Löhner, L. Herzer: *Země úsměvů* aj.). Spolupracoval také s Divadlem Na zábradlí (např. Molière: *Don Juan*, V. Havel: *Pokoušení*, V. Havel: *Largo desolato*, A. Camus: *Caligula*, K. Steigerwald: *Tatarská pouť* atd.). V letech 1990–1994 působil jako scénograf pražského Národního divadla

(mj. A. P. Čechov: *Strýček Váša*, W. Shakespeare: *Jak se vám líbí*, F. Mitterer: *Návštěvní doba*, J. Hilbert: *Falkenštejn*, Euripidés: *Médeia*, H. Ibsen: *Divoká kachna*, C. Goldoni: *Sluha dvou pánů*, N. V. Gogol: *Ženitba*, J.-B. Racine: *Britannicus* aj.). V Národním divadle se podílel rovněž na operních inscenacích (L. Janáček: *Věk Makropulos*, B. Smetana: *Libuše*). Od roku 1994 je opět na volné noze a hostuje v různých divadlech (Hudební divadlo Karlín, Divadlo na Vinohradech, Národní divadlo Brno, Divadlo J. K. Tyla v Plzni, Východočeské divadlo Pardubice atd.). Navrhl také scénou pro první českou inscenaci muzikálu A. L. Webbera a T. Rice *Evita*. Pro Divadlo pod Palmovkou vytvořil scénou k inscenacím Mau-passantova *Miláčka*, Tolstého *Vlády tmy*, Kohoutova *Ubohého vraha*, Williamsovy *Kočky na rozpálené plechové střeše* a Beanovy komedie *Sám na dva šéfy*.

Vystudovala scénografii na Střední uměleckopráhmslové škole v Praze a posléze

SAMIHA MALEH || Kostýmní návrhářka

také na DAMU. Vedle divadelní tvorby se od devadesátých let průběžně věnuje režii dokumentárních filmů a publicistických pořadů. Zajímá se rovněž o loutky; loutky a další výtvarné objekty prezentovala na výstavách doma i v zahraničí. Jako výtvarnice kostýmů a scénografka působí v pražských i mimopražských divadlech – kostýmní návrhy vytvořila např. pro inscenace: *Soudné sestry*, *Maškaráda*, *Obrazy z Francouzské revoluce*, *Tři mušketýři* (Divadlo v Dlouhé), *Kamenný host aneb Prostopášník*, *Tři mušketýři*, *Škola základ života*, *Mojžíš* (Městské divadlo Brno), *Cizinci ve vlaku* (Švandovo divadlo na Smíchově), *Šakalí léta*, *Revizor*, *Maryša*, *Ondina*, *Top Dogs*, *Tajný deník Adriana Molea*, *Richard III.* (SDK, dnešní Městské divadlo Kladno), *Jak je důležité mítí Filipa*, *Lev v zimě*, *Dezertér z Volšan*, *Tři v tom*, *Tajemství Žlutého hřbetu* (Divadlo Antonína Dvořáka Příbram), *Muž sedmi sester*, *Kytice*, *Křídový kruh*, *Otello* (Jihočeské divadlo v Českých Budějovicích), *Na letním bytě* (Východočeské divadlo Pardubice), *Macbeth*, *To byla moje písnička!* (Divadlo na Vinohradech), *Play Strindberg*, *Niekur/Nikde* (Divadlo Ungelt), *Žena v bílém*, *U nás v Kocourkově* (Divadlo ABC), *Sex noci svatojánské*, *August August*, *august*, *Kdyby tisíc klarinetů* (Divadlo pod Palmovkou) a další. Spolu s kostýmy navrhuje často i scénou – v poslední době např. k inscenacím *Tartuffe* a *Bratři Karamazovi* (oboje v Těšínském divadle Český Těšín). Z režisérských osobností často spolupracuje s Hanou Burešovou, Petrem Svojtou, Martinem Glaserem, Miroslavem Hanušem, Martinem Packem či Ivanem Misařem. Za kostýmní tvorbu byla třikrát nominována na Cenu Alfréda Radoka.

Karel Hlušíčka, Aleš Alinče,
Martin Stránský a Simona Vrbická

KRÁLOVA ŘEČ

Hra Davida Seidlera *Králova řeč* (The King's speech) není jen zdařilým divadelním textem, ale je zajímavá přinejmenším ze tří dalších hledisek. Přináší na jeviště pozapomenuté historické události mající značný vliv na naši současnost, a to ve zcela konkrétním i přeneseném slova smyslu. Dále Seidlerova hra pojednává o významu symbolů důležitých pro vnímání státnosti, politické kultury i obecných norem společenského chování. V neposlední řadě zachycuje události „velkých dějin“ způsobem, který umožňuje vidět jejich aktéry takřkajíc „v nedbalkách“. Tento bohatý materiál naštěstí není zpracován jako „senzace“ (kterou však také do jisté míry Seidlerova hra je), ale jako hloubková a historicky pozoruhodně přesná studie povah a chování mužů a žen, kteří se nečekaně a často i proti svému vlastnímu přání ocitli v situacích, jejichž vyústění proměnila budoucnost Velké Británie a Evropy.

LIONEL LOGUE

Základem Seidlerovy divadelní hry byly osobní deníky Lionela George Loguea (26. 2. 1880 – 12. 4. 1953), rodáka z australského města Adelaide, pozdějšího královského logopeda. Lionel Logue prožil šťastné dětství jako prvorozené ze čtyř dětí v dobře zajištěné rodině George Loguea (1856–1902), koncesionáře a ředitele zavedených hotelů Burnside a Elephant and Castle. Vystudoval prestižní školu Prince Alfred College, která se vedle běžné výuky zaměřovala také na sport. Mladý Logue byl sice poměrně zdatným sportovcem, trvalé zalíbení však našel v poezii (stalo se tak poté, co si přečetl Longfellowovu *Píseň o Hiawathovi*). Ještě jako student se začal věnovat recitaci a přednesu, které v té době patřily k populárním druhům umění. Zvítězil v několika školních recitačních soutěžích a v šestnácti letech, již po ukončení studií, začal navštěvovat řečnické kurzy uznávaného Edwarda Reevese. V roce 1902 Lionel Logue zahájil studia na Elder Conservatorium of Music, kde získal praktické i teoretické hudební vzdělání. Zanedlouho také začal působit jako pedagog vyučující řečnickému umění. Navzdory tomu, že měl dobré výsledky, odešel v roce 1904 do Kalgoorlie v Západní Austrálii, kde pracoval na zavádění elektrického vedení do tamních zlatých dolů. Výdělek z této dobře placené námezdní práce mu umožnil, aby po skončení své pracovní smlouvy odešel do Perthu, kde otevřel školu řečnictví a inicioval vznik nové organizace – městského řečnického klubu (1908). Jeho recitály si brzy našly početné publikum – tím spíše, že se Logue prosadil rovněž jako populární ochotnický herec a režisér.

V roce 1906 se Lionel Logue v Perthu zasnoubil s o pět let mladší a o několik centimetrů vyšší energickou a pohlednou úřednicí Myrtle Gruenertovou, vnučkou německého emigranta, která sdílela jeho nadšení pro ochotnické divadlo a vášnivě se věnovala sportu. Dne 20. března 1907 byli Lionel a Myrtle oddáni v perthském chrámu svatého Jiří. V říjnu 1908 se mladému páru narodil syn Laurie Paris, kterého následovali další dva potomci, a sice Valentine (1910) a Anthony Lionel (1922).

Dne 25. prosince 1910 se manželé Logueovi vydali na Myrtlin popud a za finanční prostředky Lionela strýce na cestu kolem světa. Tuto nákladnou a náročnou cestu prý motivovala Logueova touha seznámit se s novinkami v oboru řečnictví, který tehdy zažíval rozkvět zejména ve Spojených státech. Po návštěvě několika velkých australských měst Logueovi zamířili do Kanady a odtud do Spojených států amerických – Chicaga, Bostonu a New Yorku. Ve všech městech navštívili odborníky v Logueově oboru a zúčastnili se i několika přednášek. Poté odjeli do Londýna, kde mimo jiné 22. června 1911 přihlíželi korunovací krále Jiřího V. Po návratu domů uspořádal Lionel Logue několik úspěšných a hojně navštěvovaných recitálů a založil vlastní hereckou školu, ve které pod jeho vedením jako pedagogové působili perthští ochotníci. Myrtle se taktéž zapojila do spolkového života a v roce 1912 založila školu pro paní a dívky zaměřenou na výuku švédského tělocviku a šermu.

Na začátku první světové války se tehdy čtyřiatřicetiletý Lionel Logue přihlásil jako dobrovolník do armády, kvůli dřívějšímu zranění kolene, které si způsobil během středoškolských studií při fotbale a které mu neumožňovalo dlouhou chůzi se zátěží, však odveden nebyl. Pokoušel se tedy podpořit britské válečné úsilí alespoň sérií charitativních recitálů. V roce 1919 pak nastal v Logueově životě významný zlom, když se mu podařilo vyléčit několik vojáků navrátilých se z fronty, kteří utrpěli těžký psychický otřes, jehož následkem se u nich projevil vážné problémy s řečí. Jedním z prvních byl Jack O'Dwyer, který byl v roce 1917 zasažen plynem v bitvě u Ypres, měl poškozené hrdlo, hrtan i mandle a mluvil pouze šepem. Lékaři se domnívali, že již nikdy normálně nepromluví, nicméně Logue správně poznal, že jde o problém psychický a nikoliv fyzický, protože vojákovy hlasivky plynem zasaženy nebyly. Prostřednictvím cvičení a psychoanalýzou inspirovaných rozhovorů se mu proto podařilo již po dvou měsících pacienta zcela vyléčit (za zmínku stojí, že léčba probíhala zdarma). Jak Logue řekl, šlo o „trpělivou výuku hlasové tvorby, spojenou se snahou upevňovat pacientovu důvěru ve výsledek“. Medializovaný úspěch přivedl k Logueovi dalších pět podobně postižených vojáků, kteří se rovněž zcela vyléčili a vrátili se do normálního života.

Dne 19. ledna 1924 odpulili manželé Logueovi i se svými třemi syny do Londýna – není přitom jasné, jestli se manželé chtěli do hlavního města britského impéria, kterého byli jakožto Australané součástí, pouze znovu podívat, nebo jestli se tam chtěli usadit natrvalo, jak se později stalo. Do Londýna dorazili v době, kdy probíhala Britská imperiální výstava ve Wembley – akce, která měla válkou vyčerpanému britskému impériu zmítanému ekonomickými problémy vrátit sebevědomí. Logueovi se usadili v jedné londýnské periferní čtvrti a Lionel se pokoušel prosadit jako řečový pedagog na několika základních školách. Hubené výdělký z této činnosti jej však brzy přiměly k poněkud riskantnímu kroku: pronajal si ordinaci ve druhém patře domu na Harley Street č. 146 (v ulici, která byla a je tradičním sídlem londýnských lékařů z nejvyšších lékařských kruhů a s největším renomé). Neměl sice žádné lékařské vzdělání, zato však byl jedním z mála, kdo se řečovými vadami tehdy zabýval.

Jádrum Logueovy metody se tenkrát stalo pevně přesvědčení, že některé řečové vady, a zejména koktání a zadrhávání, jsou způsobeny špatnou koordinací dechu a nervovou tenzí pocházející z nervozity, stresu a trémy. Jeho léčba spočívala v tom, že s nesmírným úsilím a za použití některých psychoanalytických metod učil své pacienty správnému dýchání i mluvení jakoby „od začátku“. Úspěchy Logueovy léčby na sebe nenechaly dlouho čekat a dobré jméno jeho „logopedické praxe“ se rychle šířilo po Londýně – jeho klienty byli zprvu převážně Australané usazení v hlavním městě impéria, brzy však přibýli i movití pacienti z vyšších londýnských kruhů. Logue prý od bohatších klientů žádal vysoké honoráře, aby mohl chudší klienty léčit levněji, nebo dokonce zdarma. Uvědomoval si totiž, že jen málokterá vada stigmatizuje, izoluje a poníží člověka tak zásadně jako právě koktání. Dne 19. října 1926 do jeho ordinace na Harley Street vstoupil klient, který měl změnit Logueovy životní osudy – princ Albert, vévoda z Yorku a druhorozený syn vládnoucího britského krále.

VÉVODA Z YORKU

Princ Albert Frederik Artur Jiří Sasko-Kobursko-Gothský, kterému v rodinném kruhu říkali Bertie, se narodil 14. prosince 1895 v zámečku York Cottage jako druhý syn z celkem šesti dětí následníka britského trůnu a pozdějšího britského krále Jiřího V. a jeho manželky Marie. Jeho bratr David, pozdější následník trůnu, byl o osmnáct měsíců starší, jeho dalšími sourozenci byli sestra Marie (1897) a bratři Jindřich (1900), Jiří (1902) a Jan (1905). Za zmínku stojí, že princ Albert byl nejen pravnukem královny Viktorie, ale také jmenovcem jejího milovaného manžela prince Alberta, který zemřel v roce 1861 shodou okolností taktéž 14. prosince. Ve stejný den v roce 1878 navíc zemřela Viktoriina druhorozená dcera Alice – 14. prosinec byl pak právě vzhledem ke dvěma úmrtím v tento den považován v královské rodině za den smutku. Královna Viktorie si malého Bertieho velmi oblíbila a datum jeho narození považovala za dobré znamení.

Druhorozený králův syn byl stejně jako jeho starší bratr vychováván v duchu zásad viktoriánské aristokracie. V prvních letech života vychovávaly Bertieho i jeho sourozence chůvy, se kterými děti trávily většinu dne ve zvlášť vyhrazené části zámku. Rodiče své děti vídali zpravidla pouze jednou denně během nedlouhé odpolední svačiny. Jedna z chův však měla sadistické sklony a žárlila na rodiče svých malých svěřenců tak silně, že obě děti tajně týrala, aby je přivedla k pláči a jejich pobyt s rodiči tak byl co možná nejkratší – kroutila dětem tajně rukou a štipala je, aby je mohla mít co nejdříve znovu „pro sebe“. Jejím největším miláčkem byl prvorozený princ David, kterého zahrnovala chorobnou péčí, zatímco o druhorozeného Alberta se nestarala prakticky vůbec, krmila jej pouze odpoledne z láhve, a když malý princ plakal hladu, trestala jej. Trvalo prý několik let, než rodiče pochopili, co se děje, a zaslýchli. Chůva se poté nervově zhroutila.

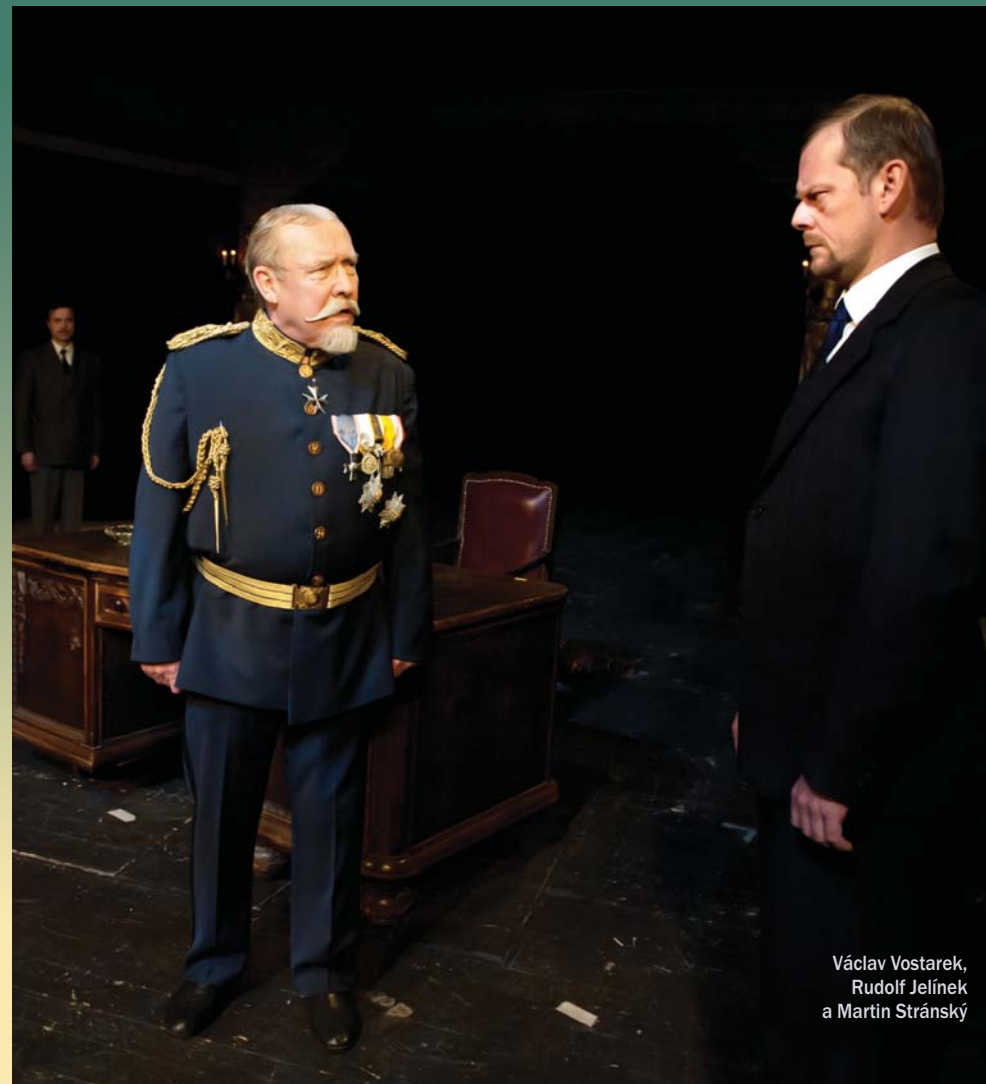
Královské děti se musely nejprve naučit disciplíně, čehož se dosahovalo prostřednictvím bezmála vojensky přísných trestů, udělovaných i za malá provinění. Tyto tresty jim obvykle uděloval jejich otec,

který však navzdory svému necitlivému chování své děti hluboce miloval. Jen jim v domnění, že je tak nejlépe připraví na budoucí povinnosti členů královské rodiny, nechtěl dávat najevo své city. První skutečně významný krok na životní cestě králových potomků představovala stejně jako u ostatních dětí škola. Jejich vzdělávání ale zprvu probíhalo v soukromí: otec totiž sám žádné oficiální vzdělání neměl a nepovažoval jej ani za důležité, proto své nejstarší syny vyučoval najatý domácí učitel Henry Hansell. Ten ale bohužel nebyl příliš kvalitní a nevalné studijní výsledky měly za následek nastoupení obou bratrů do běžné školy.

Odtažené chování rodičů i společně prožité strašlivé zážitky z dětství Davida s Albertem velmi sblížily. Jejich sourozenecká láska však neměla dlouhého trvání a začala se hroutit s nástupem puberty obou princů. Tehdy se totiž naplno projevily rozdíly mezi oběma bratry: zatímco David vyrostl v pohledného, okouzluujícího a zábavného mladíka, Albert byl velmi plachý a nasmělý, trpěl tím, že měl nohy do X, a proto musel nosit ve dne i v noci speciální kovové dlahy, které jeho nohy bolestivě rovnaly do přijatelnější podoby. Navíc byl od přírody levák, což bylo tehdy považováno za nepřipustné, a tak byl násilím „přeučten“ na praváka, což může vyvolávat vážné psychické potíže. Od osmi let se u Bertieho začalo, zřejmě jako následek nepříliš šťastného dětství, projevovat koktání, přesněji řečeno zadrhávání – zvláštní potíže mu činilo písmeno „k“, nejvíce pak ve slově „king“. Jeho řečová vada se okamžitě stala terčem posměchu sourozenců, kteří si Bertieho dobírali. Vše ještě zhoršoval postoj Bertieho otce, který prý po každém synově zadrhnutí na potomka necitlivě křičel „vymáčkni se!“.

Davidovo a Bertieho vzdělání pokračovalo na škole královského námořnictva v Osbornu. Jejich otec, jenž se po smrti Eduarda VII. v roce 1910 stal králem, předpokládal, že pro nejstaršího syna Davida půjde jen o krátkou epizodu v jeho přípravách na pozdější následnické a poté královské povinnosti, zatímco pro druhorozeného Bertieho bude kariéra námořního důstojníka celoživotním posláním. David nastoupil do námořní školy v roce 1907, Bertie o dva roky později. Oba bratři, kterým bylo na počátku jejich studia třináct let, zde zažili těžké měsíce – spolužáci je šikanovali. David se s tvrdým a náročným prostředím námořní školy vyrovnával poměrně dobře a patřil mezi nadané žáky. Na Bertieho však silně působil stres z nepřátelského prostředí, neustálé srovnávání s úspěšnějším bratrem i smutek z odloučení od domova. Nedařilo se mu ani v učení – sice mu šla dobře praktická stránka námořnické přípravy a strojírenství, ale v matematice byl nejslabší ze třídy. Při závěrečných zkouškách v roce 1910 skončil Bertie jako šestaosmdesátý z osmdesáti šesti zkoušených. Jeden z Bertieho pedagogů o tom v dopise učiteli Henrymu Hansellovi napsal: „Mám obavy, že Vám nemohu zastříti skutečnost, že princ Albert dopadl příšerně. Posledních pár dní byl při pomýšlení, že pojede domů, úplně nesoustředěný. Naneštěstí to byly dny zkouškového období, takže naprosto zklamal.“

V únoru 1911 zahájil Bertie další etapu svého studia (opět následoval svého bratra Davida), tentokrát na královské škole válečného loďstva v Dartmouthu. Ani zde se nevyhnul srovnání se starším bratrem,

Václav Vostarek,
Rudolf Jelínek
a Martin Stránský

kteřý sice také nebyl žádným premiantem, dovedl však působit sebevědomě a bystře. V době Bertieho nástupu do školy však David již studoval v posledním semestru a po jeho odchodu ze školy se začal Bertieho prospěch zlepšovat. V roce 1913 Bertie studia zakončil, když se vydal na šestiměsíční cvičnou plavbu na křižníku Cumberland. Na moři se osvědčil, přestože na rozdíl od svého otce moře rád neměl a byl velmi náchylný k mořské nemoci. Dne 15. září 1913, když bylo Bertiemu sedmnáct let, získal hodnost podporučíka na bitevní lodi Collingwood. Tím začala jeho kariéra námořního důstojníka (na lodi se ovšem z bezpečnostních důvodů plavil pod pseudonymem Johnson).

Když vypukla první světová válka, odplula loď Collingwood s Bertiem na palubě do zátoky Scapa Flow, kde měla spolu s dalšími válečnými loděmi sčítat vstup do Severního moře před Němci. Bertieho však provázela neuvěřitelná smůla: již po několika týdnech služby prodělal nebezpečný zánět slepého střeva a musel se podrobit operaci na pobřeží. Poté nastoupil do válečného štábu admirality, ale tato práce mu připadala nudná. Na vlastní žádost se proto vrátil na Collingwood, ale po několika měsících jej začal silně bolet žaludek, který měl citlivý již od dětských let. Lékaři mu v mylném přesvědčení, že se jedná o ztenčenou žaludeční stěnu, předepsali klid a klystýr, takže Bertie strávil další měsíce na pobřeží. V květnu 1916 se Bertie znovu vrátil na Collingwood, a dokonce se zapojil i do bitvy u Jutska, největšího námořního střetnutí první světové války (v této bitvě velel jedné z dělových věží). V srpnu 1916 jej však znovu zasáhly silné bolesti žaludku a lékaři, tentokrát správně, diagnostikovali žaludeční vřed. Když záchvaty bolesti polevily, nastoupil v roce 1917 v hodnosti poručíka na velkou moderní loď Malaya. Za několik měsíců však musel být převezen do nemocnice, kde se podrobil operaci žaludku. Nedobrým zdravotním stavem a neschopností dostát povinnostem, kterým dostát chtěl, se velmi trápil. Vzhledem ke svému zdravotnímu stavu byl nakonec nucen aktivní službu na moři ukončit, i nadále se však chtěl aktivně účastnit války. V únoru 1918 proto nastoupil u Královské námořní letecké služby (RNAS), kde velel jedné z letek. Poslední týdny války pak strávil ve štábu Nezávislého letectva (IAF) ve francouzském Nancy a poté jako důstojník Královského letectva (RAF).

V říjnu 1919 začal Bertie studovat na Trinity College v Cambridgi historii, ekonomii a státovědu. Plachý a zakřiknutý Bertie byl tehdy ještě více než dříve považován za protipól sebevědomého, lehkomyšlného, hrdého a okouzujícího Davida plného elánu. Konzervativně založený král Jiří V. se však s následníkovým obdivem ke všemu modernímu a „uvolněnému“ smířoval jen těžko. A s Davidovou zálibou ve večírcích, skandálních poměrech s vdanými ženami (jedna novinářka později prohlásila, že si královského následníka zamilovaly snad všechny ženy její generace) a neobyčejnou nechutí k tradicím, protokolům, ceremoniím a povinnostem se nechtěl smířovat už vůbec. Oslňující hvězda londýnských večírků, vášnivý sportovec, cestovatel a milovník loví princ David, pro nějž se v novinách i na veřejnosti vžil označení „zlatý princ“, byl proto s otcem často na kordy. Po jedné zvlášť prudké hádce, ve které otec svého nejstaršího syna nabádal, že nesmí zapomínat na své povinnosti ani na to, kým je, se David svěřil v dopise

jedné své tehdejší milence: „Panebože! Jak se mi ta moje zatracená rodina hnusí a jak jí pohrdám! Jestli si Jeho Výsost myslí, že mě může svými urážkami změnit, dělá největší chybu svého hloupého, zbytečného života. (...) Budu mít takové přátele, jaké budu chtít, a navíc nechci, aby mě urážel, nebo ho budu zatraceně urážet já! (...) Dnes večer nemohu slovy popsat nenávist a pohrdání vůči otci, a tak to i zůstane.“ Královy obavy z chování jeho následníka se však stupňovaly také. V posledních měsících života prý často opakoval větu, že David „do půl roku všechno zničí“.

Otcovým oblíbencem se postupně stával Bertie, i když jeho řečová vada ho v jeho očích neustále snižovala. Když byl Bertie 4. června 1920 ve čtyřiašedesáti letech králem povýšen na vévodu z Yorku, napsal mu otec v dopise: „Vím, že sis v situaci obtížné pro mladíka počínal velice dobře a že jsi vždy udělal to, oč jsem Tě požádal. Doufám, že ke mně budeš vždy přistupovat jako k nejlepšímu příteli, že mi vždy budeš všechno říkat a já budu vždy připraven pomoci Ti dobrou radou.“ Novopečený vévoda z Yorku se ihned ujal svých povinností vyplývajících z jeho postavení v rámci královské rodiny i postavení druhého pretendentu britského trůnu. Jako takový mimo jiné navštěvoval doly a průmyslové podniky, aby alespoň symbolicky podpořil dělníky pracující leckdy v příšerných podmínkách – tato jeho aktivita mu vysloužila přívěsko „průmyslový princ“.

Velký a příznivý obrat v Bertieho životě přineslo manželství s Alžbětou Bowes-Lyonovou (pozdější královnou matkou), které uzavřel v roce 1923. Šťastné a podle všeho příkladně harmonické manželství se ženou, jež byla považována za jednu z nejkrásnějších mladých dívek z vyšších společenských kruhů Británie té doby, vévodovi velmi prospělo, a navíc zvýšilo i jeho „reputaci“ u krále Jiřího V., který si Alžbětu oblíbil. Manželství vévody z Yorku se ještě více upevnilo, když se mladému páru 21. dubna 1926 narodila dcera Alžběta, současná královna Alžběta II., a 21. srpna 1930 druhá dcera jménem Margaret Rose.

K povinnostem vévody z Yorku jakožto druhorozeného krále syna však patřilo také pronášení nejrozumnějších projevů. Právě to ale přinášelo zadrhávajícímu Bertiemu velké potíže. Zvláštní bylo, že v přítomnosti své manželky a dětí téměř nezadrhával. Naopak v přítomnosti otce, staršího bratra, při hovoru s osobami, které neznal, při státnických událostech či v situacích, kdy projev poslouchalo větší množství lidí, se vévodovo zadrhávání zhoršovalo natolik, že někdy činilo projev obtížně srozumitelným. Vévodovy obavy z trapných situací a selhání měly za následek trému a nervozitu, které jej přepadaly pokaždé, když měl veřejně promluvit. Vše se navíc zhoršovalo s každým dalším nezdařením. Vévoda byl přesvědčený, že trpí duševní poruchou (někteří jeho předkové i nejmladší bratr měli vážné psychické problémy), stále více se tak uzavíral do sebe a propadal beznaději.

Vážnost řečových obtíží vévody z Yorku se naplno projevila, když měl v přítomnosti otce zastoupit Davida v přímém rozhlasovém přenosu stanice BBC. Přenos byl vyslán 10. května 1925 z tehdy nového stadionu ve Wembley do celého světa a měl slavnostně znovu otevřít Britskou imperiální výstavu, která

byla pro velký úspěch prodloužena do října téhož roku. Bertieho řeč měla být jen krátká a vévoda se jí dlouho před jejím pronesením učil nazpaměť. Přítomnost otce, před kterým toužil vyniknout, i zástupů cizích lidí a kontakt s rozhlasovou technikou, z níž měl Bertie vysloveně strach, měly za následek, že v přímém přenosu vysílaná vévodova řeč skončila mezinárodní ostudou.

Dochovaný filmový záznam ukazuje vévodu v uniformě námořního důstojníka, jak do mikrofону předčítá svůj projev zprvu poměrně plynule, postupně však pod vlivem vzrůstající nervozity stále výrazněji zadržává. Svírají se mu svaly na krku, vévoda nervózně mrká a ústa připravená říci slabiku nevydávají žádný zvuk. Silou vůle nakonec vyřkne hlásku nebo celé slovo, aby se zanedlouho podobným způsobem opět zadrhl. Tím vznikají pauzy, které nejprve oddělují příliš dlouhým tichem jednotlivá slova a pak i slabiky. Pauzy vyplněné vévodovým bojem se sebou samým se přitom stále prodlužují daleko za hranici posluchačské únosnosti. Bertie nakonec i přes neobyčejně překerní a trapnou situaci přečetl projev celý, zanechal však v posluchačích, uvykých na tradičně vysokou řečovou kulturu britského kulturního prostředí, strašlivý dojem.

Jiří V. sice jednomu ze svých synů v dopise napsal, že „Bertie celý projev pronesl v pořádku, i když v něm bylo několik delších pauz“, ale všem bylo jasné, že vévoda z Yorku je nezpůsobilý k vykonávání podstatné části povinností, které na něj jeho postavení klade. Zdálo se, že v pořadí druhý následník britského trůnu není na takové rétorické úrovni, aby mohl pronášet projevy a reprezentovat svou zemi a království, což se od muže jeho postavení v rámci britské konstituční monarchie v té době očekávalo především.

Jedním z těch, kteří slyšeli vévodovu řeč přímo na stadionu ve Wembley, byl však náhodou i Lionel Logue, kterého doprovázel jeden z jeho synů. Logue po skončení nepodařené vévodovy řeči podle vlastních deníků řekl: „Je příliš starý, aby se mi podařilo jeho úplné vyléčení, ale mohl bych lecčehos dosáhnout. Tím jsem si jist.“

Vévoda z Yorku se stal Logueovým klientem a radu jednoho Logueova australského pacienta, který se sešel s královským podkoním. Poněkud bezradný podkoní si povzdechl, že se bude muset patrně poohlédnout v USA po někom, kdo by mohl vévodovi z Yorku pomoci, protože vévoda již bez výsledku vystřídal devět britských lékařů. Načež mu byl Australanem doporučen právě Logue. Královský podkoní navštívil Logueovu ordinaci na Harley Street. Lionel Logue na něj udělal dobrý dojem i navzdory odpovědi na otázku, zda by byl ochoten léčit vévodu z Yorku: „Ano, ale musí přijít za mnou sem. To z jeho strany dokládá snahu, která je předpokladem úspěchu. Kdybych šel za ním domů, přišli bychom o tento cenný bod.“ Později se Bertie skutečně objevil v Logueově ordinaci. Vévoda z Yorku se o Logueovi dověděl právě včas – zanedlouho měl totiž absolvovat důležitou cestu do Austrálie, která měla utužit spojení mezi oběma zeměmi. Je však jisté, že kdyby bylo jen na Bertieho volbě, k návštěvě Logueovy ordinace by nikdy nedošlo: vévoda podrážděný a zklamáný z neúspěšných pokusů

překonat své zadržávání totiž v té době již definitivně ztratil naději, že se někdy může jeho vada zlepšit. Jeho žena však byla naštěstí jiného názoru.

Do dnešních dnů se dochovala vévodova složka, kterou Logue vedl od jejich prvního setkání 19. října 1926. Začíná takto: „Duševní stav: Docela normální, trpí akutní nervovou tenzí, způsobenou jeho vadou. Fyzický stav: Silná tělesná konstrukce s dobrými rameny, ale linie kolem pasu velmi ochablá. Hrud' dobře vyvinutá, horní plicní dýchání dobré. Nikdy nepoužíval bránici ani dolní část plic – je to následek neovládání solárního plexu při nervové tenzi, což vede k záchvatům špatné mluvy a následně k depresi. Stahuje zuby a ústa a mechanicky uzavírá hrdlo. Občas mu poklesává brada, opět s uzavřením hrdla. Zvláštní návyk odsekávat kratší slova („an“, „in“, „on“); řekne první slabiku slova a poslední v dalším slově, odsekne vše uprostřed. Velmi častá zajímavost.“ Logue svého prominentního pacienta pečlivě vyslechl a na základě jeho odpovědí na dosti intimní otázky připsal vévodovy řečové obtíže necitlivému zacházení v dětství ze strany rodičů, sourozenců i vychovatelů a špatně koordinovanému dýchání. Na konci hodinu a půl dlouhé schůzky vévodovi oznámil, že mu může pomoci, pokud bude ochoten vyvinout obrovské úsilí. Vévoda souhlasil.

Od té doby se Bertie dostavoval do Logueovy ordinace na pravidelné konzultace. Sám pak nejméně hodinu denně věnoval úkonům, které mu Logue předepsal: skládaly se z dechových cvičení, která Logue sám vynalezl, kloktání teplou vodou a volání samohlásek z otevřeného okna – každá měla být intonována nahlas po dobu patnácti sekund. Logueovi se také podařilo krále přesvědčit, že se nejedná o hluboký psychický problém, ale pouze o mechanickou záležitost a projev malého sebevědomí. Vévoda se rozhodl svůj handicap překonat a projevil přitom neobyčejnou houževnatost, když svá cvičení prováděl i navzdory náročnému oficiálnímu programu. Výsledek se brzy dostavil v podobě značného zlepšení vévodovy mluvy, takže bylo možné přistoupit k detailnímu studiu a přípravě projevů, které měl Bertie přednést během australské cesty.

Logue předem připravené projevy nejprve „nafrázoval“ a vyznačil v textech pauzy a místa pro nádech tak, aby je byl vévoda schopen přednášet bez zadrhnutí. Nejobtížnější slova byla nahrazena jinými nebo zcela vypuštěna. V období od 20. října 1926 do 22. prosince 1927 se uskutečnilo celkem dvaosmdesát takových setkání, při kterých Logue vždy trval na tom, že konzultace musí probíhat v jeho ordinaci a nikoliv v paláci. Tak se podařilo zachovat neformálnost vztahu, která přispívala vévodově důvěře v léčbu a pomáhala jej zklidnit. Bertieho a Alžbětina návštěva Austrálie, jež začala v lednu 1927, se stala velkým triumfem, který podstatně zvýšil vévodovo sebevědomí: všechny projevy, předem pečlivě připravené ve spolupráci s Loguem, pronesl bez větších chyb a zadrhnutí. Do Londýna již proto přijel poněkud jiný vévoda z Yorku, než jaký odjížděl do Austrálie: vrátil se mnohem sebevědomější a jistější muž, jenž se téměř přestal bát mluvit na veřejnosti. Setkání s Loguem však pokračovala, protože vévoda objevil kouzlo řečnického umění a rozhodl se, že se pokusí stát opravdu dobrým řečníkem. Další kon-

zultace tedy spočívaly zejména v procvičování jazykolamů a trénování obtížných souhlásek a slov a Bertie nadále denně pokračoval v předepsaných cvičeních. Nicméně se zdálo, že největší řečové problémy vévody z Yorku jsou překonány. Bertieho odhodlání a víra v metodu jeho logopeda musely být skutečně mimořádné, což také nakonec neuniklo pozornosti tisku, který o spolupráci vévody z Yorku a jeho „tajemného“ logopeda příležitostně psal od chvíle, kdy jejich spolupráce vyšla na povrch. Vztah mezi logopedem a vévodou se brzy po skončení Bertieho australské cesty vyvinul v přátelství, čemuž jistě velmi napomohla Logueova přímočará povaha. Bylo to sice přátelství oboustranně upřímné a hluboké, nicméně pro něj bylo typické zachovávaní stavovského odstupu, který ani jeden z mužů nechtěl překročit.

Logueovi z léčby vévody samozřejmě plynuly i finanční výhody – ani ne tak přímé (za první cyklus konzultací před vévodovou cestou do Austrálie si naučtoval ekvivalent asi devíti tisíc současných liber), ale spíše nepřímé, které vyplynuly z obrovské prestiže, kterou díky úspěšné léčbě člena královské rodiny získal. V roce 1932 se Logueova rodina i navzdory probíhající hospodářské krizi přestěhovala do velkého domu se třemi patry a dvaceti pěti pokoji a s pětiakovou zahradou na návrší Sydenham Hill. Od počátku třicátých let však byla setkání Loguea a vévody z Yorku stále řidší, až nakonec ustala úplně. Logue sice zájem o svého pacienta neztratil a pokoušel se prostřednictvím dopisů nezpřetrhat kontakt, Bertie však pro velké zaneprázdnění našel jen málo času na to, aby se s Loguem setkal – trvalo dokonce několik let, než se znovu sešli na krátkou schůzku. V dochovaných dopisech však Bertie vždy uváděl, jakého nového zlepšení díky léčbě dosáhl, považoval zlepšení své řeči za uspokojivé a ujišťoval svého logopeda, že stále denně provádí předepsaná cvičení. V roce 1936 například v dopise Logueovi napsal: „Celkem vzato jsem s trvalým pokrokem velice spokojen. Při nacvičování projevů se velmi namáhám a občas musím nadále měnit slova. Ale postupně ztrácím pocit strachu – někdy velice pozvolna. Nesmírně záleží na tom, jak se právě cítím a na jaké téma mám promluvit.“ Nikdo však tehdy nemohl tušit, že vévodovy největší zkoušky teprve přijdou.

ROK TŘÍ KRÁLŮ

Než se večer 15. ledna 1936 na zámku Sandringham odebral vládnoucí král Jiří V. na lože, stěžoval si na nachlazení. Jeho blízcí však zpozorněli, králův zdravotní stav byl totiž dlouhodobě špatný. Starosti o jeho zdraví trvaly od roku 1928, kdy se prudce zhoršily jeho problémy s dechem, a ještě více zesílily v roce 1935, kdy král musel na delší čas ulehnout kvůli onemocnění průdušek (byl silným kuřákem). Z tohoto onemocnění se sice zotavil, ale jak se později ukázalo, zlepšení bylo pouze dočasné. V tradičním vánočním rozhlasovém projevu celá Británie slyšela, jak je královo zdraví chatrné. V lednu byl již prakticky trvale upoután na lůžko a střídavě ztrácel a znovu nabýval vědomí. „Cítím se mizerně,“ napsal si ještě do svého deníku – byl to jeho poslední zápis. Večer 20. ledna 1936 vydali královi lékaři stručnou, ale výstižnou zprávu, že „králův život se

v klidu chýlí ke konci“. Král Jiří V., za jehož panování dokázalo britské impérium zvítězit v první světové válce a který se zejména v pozdním věku stal u svých poddaných velmi oblíbeným, zemřel pět minut před půlnocí poté, kdy mu byla jedním z lékařů po souhlasu následníka trůnu Davida vstříknuta do žíly smrtící kokainovo-morfinová injekce (to ovšem vyšlo najevo až padesát let po králově smrti).

Novým králem se stal následník trůnu David, princ z Walesu, který se jako panovník rozhodl vystupovat pod jménem Eduard VIII. Jeho slavnostní korunovace byla kvůli období smutku naplánována až na 12. květen 1937, to však nic neměnilo na tom, že se nový král ujal ihned po smrti předchozího vladaře svých panovnických práv a povinností. Nový král je však od počátku vlády pojímal dosti svérázným způsobem: nechával na sebe čekat ministry a obvykle na jednání chodil pozdě nebo svou účast na poslední chvíli rovnou zrušil. Státní listiny, kterými se měl zabývat, se vracely se zpožděním a často nevyřízené, někdy dokonce potřísněné od whisky. Se svými spolupracovníky, členy vlády, politiky i dvořany jednal přezíravě a jeho lehkomyslná a veselá povaha, která mu dříve získávala přízeň obyvatel, se změnila v podrážděnou. Snad žádný britský panovník v dějinách nenastoupil na trůn s větší dobrou vůlí než Eduard VIII., jeho vláda ale nakonec skončila jednou z největších krizí, jaká kdy zasáhla britskou monarchii.

Jednou z hlavních příčin této krize byla, jak také jinak, žena, a sice Američanka Wallis Simpsonová. S touto pohlednou, elegantně se oblékající a již jednou rozvedenou ženou se následník trůnu David seznámil v roce 1931 na jedné slavnosti. A bylo to setkání pro oba osudové. Wallis Simpsonová, dívčím jménem Bessie Wallis Warfieldová, se narodila v roce 1896 v jedné staré, ale již zchudlé rodině v Pensylvánii (tato skutečnost prý u ní vedla k lakotě a hrabivosti). V roce 1916 se provdala za amerického letce Earla Winfielda Spencera, který však byl alkoholik a násilník, a proto bylo manželství v roce 1927 rozvedeno. Druhým Wallisovým manželem se v roce 1928 stal Ernest Simpson, úspěšný a bohatý obchodník. Protože spolupracoval především s anglickými firmami, přivedl Wallis do nejvyšších londýnských kruhů. Její vztah s britským následníkem trůnu byl dlouho pouze přátelský. Milenecký poměr se z něj vyvinul pravděpodobně až v roce 1934, již od počátku však měl v sobě „třaskavý“ potenciál, který se naplno ukázal ve chvíli, kdy se „šťavnatého sousta“ po relativně dlouhé době uctivého mlčení zmocnila zahraniční a potom i britská média.

Skutečnost, že má stále ještě svobodný následník trůnu milenku, by sama o sobě příliš nevadila. Mínění téměř celé britské společnosti se však kategoricky postavilo proti tomu, že by se tato žena měla někdy stát i princovou manželkou a být mu po boku ve chvíli, kdy bude korunován králem. David se totiž jako budoucí hlava anglikánské církve nemohl oženit s dvakrát rozvedenou ženou, jejíž oba manželé byli stále naživu. Právě na tom, že se s Wallis ožení, však David trval. Jeho přesvědčení bylo tak tvrdší, že začaly kolovat zvěsti o tom, že Wallis za svou moc nad následníkem trůnu vděčí tajemným šanghajským sexuálním praktikám či princovu sklonu k sadomasochismu. Ať už to ale bylo jakkoliv, je jisté, že Wallisín vliv na Davida byl obrovský a neomezoval se jen na intimní oblast: po jejím boku

začal uvažovat o tom, že by se mohl stát neomezeným vládcem Británie po vzoru diktátorských režimů v Německu a Itálii. Společně se milenci setkali také s vůdcem britských fašistů Oswaldem Mosleym, což vyvolalo velké znepokojení a pobouření na britské politické scéně. Není třeba dodávat, že nedlouho před vypuknutím druhé světové války šlo o problém skutečně vážný.

Když se stal David králem, nabrala situace kolem jeho milostného života ještě více na obrátkách. Wallis začala z pozice panovnickovy favoritky neurvale organizovat život na dvoře i poměry v královské rodině, čímž si proti sobě poštvala celé Davidovo příbuzenstvo. Členové královské rodiny v čele s královnou Marií, vdovou po Jiřím V., se přestali s Wallis stýkat a omezili styky i s Davidem. Královští milenci se však nemínili vzdát, naopak ve svých plánech pokračovali ještě cílevědoměji. Dne 21. července 1936, ve výroční den svatby s Wallis, se nechal její manžel Ernest Simpson přistihnout in flagranti v hotelovém pokoji se dvěma ženami (šlo o výsledek „gentlemanské“ dohody, tedy o zinscenovanou událost, která měla ušetřit krále účasti na plánovaném rozvodovém řízení). Wallis Simpsonová požádala o rozvod a v říjnu téhož roku jí bylo vyhověno. Svatbě Eduarda VIII. a Wallis Simpsonové již od té chvíle téměř nic nebránilo – kromě stále silnějšího odporu šokovaných poddaných a zákonné lhůty, podle které nabýval rozvod platnosti až půl roku po vynesení rozsudku.

Prozatímní odklad svatby Wallis Simpsonové a Eduarda VIII. byl vyplněn horečnou činností na královském dvoře, ve vládním kabinetu i v sekretariátech politických stran: scházely se krizové výbory na nejruznějších úrovních a králi byly doporučovány všechny myslitelné varianty „dobrého“ řešení nastalé situace. (Za zmínku stojí, že jedním z největších a nejhorlivějších Davidových příznivců byl v této věci jeho osobní přítel a pozdější ministerský předseda Winston Churchill, který se od krále odvrátil až po sérii jeho hrubých chyb, když se jeho situace stala neúnosnou.) Noviny ale zatím přilévaly příslovečného oleje do ohně. Wallis dostávala záplavu sprostých anonymů a několikrát byla rozbita okna londýnského domu, který si pronajala. I z těchto důvodů se rozhodla prozatím opustit Anglii a odjela do francouzského Cannes, kde se záhy ocitla v obležení reportérů, a to tak silném, že uvažovala o přestěhování do Německa.

Eduard VIII. od svého záměru uspořádat svatbu s vyvolenou ženou nechtěl ustoupit, i kdyby kvůli takovému sňatku měl přijít o trůn. Neodhadl však dobře politickou situaci. Jeho nekompromisní stanovisko totiž vyvolalo ve zjitřené dobové atmosféře hlubokou vládní a parlamentní krizi, která ohrozila budoucnost britské monarchie v samotném základu. Tento zápas přitom probíhal i na symbolické úrovni: královská dynastie Windsorů, která v Británii panovala, totiž pocházela původem z Německa a až do roku 1917 se nazývala dynastií sasko-kobursko-gothskou. Německé kořeny královské rodiny v předvečer druhé světové války vyvolávaly mnohé otázky a britská veřejnost i její politická reprezentace žádaly, aby se král od nacistického Německa jednoznačně distancoval. Eduardovi VIII. ale nic nebylo vzdálenější. Když britská i americká rozvědka zjistily, že Wallis během vztahu s králem udržuje milostný

poměr přinejmenším se dvěma dalšími muži a že je král přibližně od počátku třicátých let neplodný, a nemůže tedy zajistit monarchii právoplatného dědice, obrátilo se vše proti milenecké dvojici.

Král se dostal pod obrovský tlak přicházející ze všech stran a jako východisko se mu nabízela jen samá špatná řešení. Situaci již nepomohla dokonce ani Wallisina snaha v poslední chvíli ustoupit od zamýšleného sňatku s králem a zrušit svůj rozvod s Ernestem Simpsonem (tento její návrh však vyšel najevo až v roce 2003, kdy byly odtajněny státní dokumenty k této věci). Jedno totiž bylo jisté, a sice že pokud Eduard VIII. nechtěl docílit úplného rozvratu ve společnosti, ještě více prohloubit politickou krizi a nenávratně oslabit svou zemi i její monarchistické zřízení, zbýla mu nakonec pouze jediná cesta. Dne 7. prosince 1936 sdělil viditelně psychicky vyčerpaný král v soukromí svému bratrovi, vévodovi z Yorku, že má v úmyslu abdikovat. Tento záměr zopakoval i druhý den na večeři, kde byl vedle Bertieho přítomen také tehdejší ministerský předseda Stanley Baldwin, který o králově chování v jednom dopisu napsal: „Chodil pouze sem a tam po místnosti a říkal: ‚Je to nejúžasnější žena na světě.‘“ Dne 10. prosince král Eduard VIII. podepsal v osmibokém salonku zámku Belvedere abdikáční listinu – jako první panovník v historii Británie. Novým britským panovníkem se tak stal princ Albert, vévoda z Yorku, který od té doby vystupoval jako král Jiří VI.

Nedlouho po abdikaci se bývalý král, nyní vystupující opět pod jménem David, odebral do francouzského exilu, kde jej již očekávala Wallis. Od bratra Alberta získal odstupné za své anglické majetky, poměrně vysokou roční apanáž i titul vévody z Windsoru. Bylo mu však navždy zakázáno vstoupit na území Anglie (pokaždé, když mu bylo povoleno vstoupit do Anglie, bylo to pouze na krátký čas a pod přísným dohledem). Ještě se totiž nestalo, aby nový král nastoupil na trůn za života i plného zdraví krále předcházejícího, a panovaly tak vážné obavy z toho, že by mohl za určitých okolností znovu vznést nárok na trůn. Bylo to velmi prozíravé opatření: před časem vyšlo k překvapení mnohých najevo, že takový plán skutečně existoval a David opravdu plánoval, že se po předpokládaném dobytí Anglie nacisty stane „Hitlerovým králem“. V roce 1937 se dokonce Wallis a David s Hitlerem osobně setkali v Německu. V roce 1940 byl David na popud Winstona Churchilla jmenován guvernérem Baham, jeho bratr král ani jeho manželka Alžběta však o něm ani o Wallis již údajně nikdy na veřejnosti či v kruhu rodinném nepromluvíli a nikdo z královské rodiny se nezúčastnil jejich svatby, která se konala 3. června 1937 ve Francii. Vláda Eduarda VIII. trvající 327 dní je nejkratší a možná i nejturbulentnější vládou v historii Británie, jejíž skandální příchůť dodnes zcela nevypřchala.

KRÁLOVA ŘEČ

Abdikace Eduarda VIII. určitě nebyla tím, co by si jeho mladší bratr přál. Vévoda z Yorku stál celou dobu na bratrově straně a snažil se ho ze všech sil přesvědčit, aby své rozhodnutí ohledně Wallis změnil. Bertie podle všeho nechtěl být nikdy králem. Byl to paradoxně právě tento úkol, kterého se celý život upřímně děsil a na který se cítil zcela nepřipravený.

Kateřina Macháčková

Bezprostředně po abdikaci Eduarda VIII. se nervově zhroutil, pokusil se však udělat vše proto, aby byl dobrým panovníkem. Přestože mu hlas ulice přiřkl hanlivé přízvisko „Jíra kokta“, podařilo se mu naklonit si veřejné mínění, Jež brzy ocenilo jeho statečnost, pracovitost a skromnost, na svou stranu (svědčí o tom i skutečnost, že je tento panovník dnes v Británii znám jako „dobrý král Jiří“). Přízeň mu jistě zajistily také jeho dvě malé dcery, které se již od narození těšily velkému zájmu novinářů i obyvatel Spojeného království. Dobrý obraz panovníka pomáhala dotvářet rovněž jeho manželka Alžběta. Její poněkud nekonvenční, ale přitom lidsky vřelé vystupování jí rychle získalo sympatie, kterým se v obrovské míře jakožto královna matka těšila až do své smrti. Ani přestěhování z domu na Piccadilly č. 145, který rodina vévody z Yorku obývala, do královských apartmánů v Buckinghamském paláci navíc mnoho nezměnilo na soukromém životě rodiny vévody z Yorku, jež i nadále žila víceméně běžným životem dobře situované londýnské střední třídy a byla na to hrdá.

Britská společnost si sice oddechla, že se podařilo zažehnat krizi kolem Eduarda VIII., ale velké nadšení se nedostavilo: vlády se měl ujmout pracovitý, ale málo sebevědomý a na panovnické úkoly prakticky zcela nepřipravený muž, jenž se obával zhoršení svých řečových schopností. Králova zadrhávání se ale obávali i političtí představitelé země a stalo se hojně přetřásaným tématem v domácích i zahraničních novinách – králova řeč se sice během deseti let od jeho ostudného projevu na stadionu ve Wembley výrazně zlepšila, král se však stále nedokázal vyrovnat se svými sklony k nervozitě a trémě na veřejnosti a při vypjatých situacích. Těm se však jako panovník mohl vyhnout jen těžko: v podmínkách britské konstituční monarchie je hlavním a nejdůležitějším úkolem panovníka jeho symbolická a reprezentativní role, s níž úzce souvisí zejména pronášení projevů a prohlášení. V britském politickém prostředí, které je tradičně postavené na kultuře slova a kde se kultivovaný projev politiků a představitelů státu považuje za samozřejmost, by králova řečová vada mohla působit dojmem nezpůsobilosti k vladařským povinnostem. Právě to si vzhledem k vypjaté mezinárodní situaci druhé poloviny třicátých let ale nemohla Velká Británie dovolit.

Jiří VI. si tyto potíže uvědomoval a rozhodl se, že nebude zbytečně riskovat. Odložil proto plánovanou korunovaci na indického císaře, která byla spojena s neobyčejným fyzickým i psychickým vypětím, s odůvodněním, že se musí seznámit s panovnickou agendou. Korunovaci ve Westminsterské katedrále se ale samozřejmě vyhnout nemohl – naopak bylo nutné, aby se stala oslavou a potvrzením síly Velké Británie před válečným střetnutím s Německem, které již viselo ve vzduchu. Situaci ještě zhoršovaly další záležitosti: korunovace byla připravena pro Eduarda VIII. a byl to právě on, kdo vybral korunovační hudbu obsahující i moderní taneční názvuky a určil nový dvorský úbor. Jeho nástupci naproti tomu nezbýval vůbec čas, aby mohl být obřad alespoň částečně přizpůsoben jeho odlišné povaze a možnostem. Čas na přípravu nového a zcela nepřipraveného krále, který musel ve Westminsterské katedrále odpovídat předepsaným způsobem a ve staré angličtině na otázky arcibiskupa, a navíc měl večer po cere-

moniálu ještě promluvit prostřednictvím rozhlasových vln k národu a světu, byl šibeniční.

V dubnu 1937 byly proto obnoveny schůzky mezi králem a Lionelem Loguem. Společně provedli rozsáhlé úpravy v rozhlasovém projevu, který měl být večer po korunovaci přednesen z Buckinghamského paláce, a rozšířili dechová a výslovnostní cvičení. Logue se v té době téměř nepřetržitě pohyboval v králově blízkosti a dohlížel na přípravy korunovace a večerního rozhlasového projevu, který měl následovat po ní: snažil se co možná nejvíce eliminovat vše, co by mohlo pro krále v emotivně a psychicky vypjatých situacích působit rušivě a negativně ovlivnit jeho nervozitu, a tím i hlasový projev. (Mimo jiné zajistil, aby král mohl rozhlasový projev pronášet vestoje, nikoliv vsedě, protože vestoje vždy býval méně nervózní. Nechal také ztlumit znervózňující signální světlo oznamující začátek vysílání atp.) Pro všechny případy král svůj projev předtočil na gramofonovou desku, která měla být použita v případě, že by kvůli nervozitě nebylo možné řeč zdárně dokončit. Za zmínku přitom stojí, že se tato praxe ustálila a každý rozhlasový projev Jiřího VI. byl předem natočen v několika verzích, z nichž byl sestříhán záznam na gramofonovou desku. K použití záznamu však až na jednu výjimku, o které bude řeč později, nikdy nedošlo a všechny projevy Jiřího VI. byly proneseny živě.

Lionelu Logueovi se 10. května 1937 dostalo velké pocty – byl mu totiž udělen Královský řád Viktoriini prvního stupně (MVO) za mimořádné zásluhy o britskou monarchii. Logue do konce svého života povýšil až na třetí hodnostní stupeň tohoto řádu, a sice na komandéra (CVO), ale do rytířského stavu (což je čtvrtý a pátý stupeň řádu) nakonec povýšen nebyl, byť si to prý velmi přál. O dva dny později, tedy 12. května, se uskutečnila korunovace Jiřího VI. i večerní rozhlasový projev a obě události byly velkým královým a Logueovým triumfem: vše proběhlo prakticky bez chyb, a to i navzdory několika neuvěřitelným situacím během korunovace, kdy jeden z biskupů omylem přišlápl králi plášť a musel být králem vytlačen na stranu nebo když canterburský arcibiskup Cosmo Lang králi málem nasadil korunu obráceně. Večerní rozhlasový projev poslouchaly miliony králových poddaných a dalších posluchačů po celém světě. V jedněch amerických novinách vyšla druhý den zpráva s tímto textem: „Nyní, když je po korunovaci, se posluchači ptají, co se stalo s vadou řeči, kterou prý král Jiří VI. trpěl. Během celé korunovace to nebylo patrné a poté, co nový král pronesl svůj projev, jej mnoho lidí hodnotí podobně jako prezidenta Roosevelta, tedy jako člověka se skvělým hlasem pro rozhlas.“

Logue pomáhal králi i nadále, avšak četnost schůzek se po korunovaci (podobně jako po australské cestě) podstatně snížila. Král zval Loguea pouze tehdy, když se cítil zvlášť nejistý nebo když se jednalo o mimořádně důležité momenty, jakými byly například jeho první projev v parlamentu, první vánoční rozhlasový projev k uctění památky jeho otce nebo projevy na jeho důležité cestě po Kanadě a USA (jednalo se o první cestu vládnoucího britského krále do USA od doby, kdy Spojené státy získaly nezávislost). Logue byl tehdy dokonce zván přímo do královské rodiny, kde se účastnil taktéž soukromých svátečních večerů, což dokládá důvěrnost jeho vztahu s králem.

V té době se však Evropa již rychle blížila ke druhé světové válce. Britská politika nevměšování, která se naině (a v případě mnichovské dohody i vysloveně ostudně) pokoušela udržet mír, definitivně selhala, když Hitlerovo Německo napadlo 1. září 1939 Polsko. Vzhledem k tomu, že na výzvy britské diplomacie, aby Německo okamžitě zastavilo válečné akce, nedošla z německé strany žádná odpověď, ocitla se Velká Británie dne 3. září 1939 ve válce. Krále Jiřího VI. čekal zřejmě nejtěžší projev v jeho životě, protože se v něm mělo rozhodnout o tom, zda se na válku nepřipravená Velká Británie dokáže sjednotit proti nacistickému a fašistickému nebezpečí.

Po půlhodinové a poněkud improvizované přípravě, během které se Logue pokoušel v králově projevu nahradit komplikovaná slova méně komplikovanými a zlepšit královu náladu, se 3. září 1939 v šest hodin večer ozval z rozhlasu králův klidný a vyrovnaný, i když posmutnělý hlas: „V této těžké chvíli, možná nejosudovější chvíli v celé naší historii, zasílám do všech domovů svého lidu, jak zde, tak v zámoří, toto poselství, které pronáším se stejnou dávkou sympatií ke každému z vás a stejně jako kdybych mohl překročit váš práh a mluvit s vámi osobně. Během životů většiny z nás jsme již podruhé ve válce. Znovu a znovu jsme se snažili najít mírový způsob, jak vyřešit rozpory mezi námi a těmi, kdo jsou nyní našimi nepřáteli. Bylo to však marné. Byli jsme donuceni ke konfliktu, protože jsme spolu se svými spojenci povinni bojovat proti principu, který by byl v případě vítězství ničivý pro každý civilizovaný světový řád. (...)“ Z logopedického hlediska proběhla řeč téměř bez problémů. Veřejnost tento emotivně nesmírně působivý a sugestivní projev přijala s obdivem a nadšením, i když do války se pochopitelně nikomu nechťelo. Stejně jako král ve svém projevu ale většina britské veřejnosti přijala válku jako nutné zlo se všemi nepříjemnými důsledky. Králův projev však byl mimořádně důležitý také v symbolické rovině: proti Hitlerovu elektrizujícímu řečovému fanatismu se postavila citlivá a lidsky upřímná řeč, která posilovala i uklidňovala. Logueova mise tak byla úspěšně završena.

VÁLKA A SMRT

Během druhé světové války pronesl Jiří VI. řadu významných projevů. Některé měly za cíl co nejvíce podpořit vojáky i běžné obyvatele klesající zejména během tzv. bitvy o Británii na duchu, jiné byly oslavné a radostné. Zvláštní kapitolou byl projev pronesený ke Dni britského impéria (24. května 1940) po neslavné evakuaci britských expedičních jednotek z Dunkerque, který se nesl v pochmurném a důstojném tónu a svou dvanáctiminutovou délkou byl nejdelším rozhlasovým projevem Jiřího VI., dále pak optimisticky laděný projev pronesený v den začátku vylovení v Normandii a rovněž slavný děkovný projev pronesený v den skončení války v Evropě. U všech těchto projevů asistoval Lionel Logue, jehož spolupráce s králem se však v té době omezovala většinou jen na konzultace. Od roku 1940 ustaly jejich schůzky téměř úplně a Logue se s králem setkával hlavně před významnými projevy, kdy se mu pokoušel dodávat sebevědomí a pomáhal upravovat texty pro slovů.

Radost z konce války a úspěchů prominentního pacienta však Logueovi zkazila osobní tragédie – 22. června 1945 náhle zemřela na srdeční příhodu jeho manželka Myrtle. Stalo se tak během doby, kdy se její manžel zotavoval z operace prostaty v jedné londýnské nemocnici. Zdravotní stav Lionela Loguea se od té chvíle začal prudce zhoršovat, jistě i proto, že se Logue nedovedl vyrovnat se ztrátou milované ženy. V hubených poválečných letech pro něj navíc nebylo vůbec jednoduché sehnat dostatek klientů, kteří by chtěli léčit své řečové vady, protože vládla všeobecná bída (přídělový systém na některé druhy potravin skončil ve Velké Británii až v roce 1954). Nedobrá finanční situace, manželčina smrt a odchod synů z otcovského domu jej přinutily, aby v roce 1947 prodal rozlehlý dům na návrší Sydenham Hill a přestěhoval se do menšího bytu v centru Londýna. I přes své zdravotní problémy a rány osudu se však Logue nadále pokoušel pracovat, seč mu síly stačily. V roce 1948 se mu dokonce podařil husarský kousek, když založil Kolegium logopedů, jednu z prvních profesních organizací tohoto druhu na světě, jejímž čestným předsedou byl na Logueovu žádost Jiří VI.

Zdravotní stav Jiřího VI. se koncem čtyřicátých let rovněž začínal zhoršovat. Po válce se panovník cítil vyčerpaný a v celkově špatné tělesné kondici. Svou roli zřejmě sehrálo psychické vypětí v průběhu války, ale nepochybně také královo náruživé kouření – denně vykouřil zpravidla dvacet pět cigaret. Dva měsíce po návratu z mimořádně náročné cesty po Jihoafrické unii, během které se cítil tak vyčerpaný, že uvažoval o jejím zkrácení, si stěžoval na bolestivé křeče v nohou, které se v říjnu 1948 staly trvalými. Lékaři zjistili, že král trpí arteriosklerózou, a dokonce se zdálo, že mu budou muset amputovat nohu kvůli nebezpečí gangrény. Nakonec se král zotavil, i když pouze částečně. V březnu 1949 se proto podrobil operaci, během které mu byla provedena lumbální sympatektomie s cílem zlepšit krevní oběh v noze. Lékaři králi nařídili klid, odložení velkých státních návštěv do zahraničí a omezení kouření, což se chřadnoucí král snažil dodržet.

V září 1951 však objevili lékaři v králových plicích zhoubný nádor, který byl během náročné operace odoperován i s polovinou plic. Král se uzdravoval jen pomalu a jeho tradiční vánoční projev byl v rozhlasě vůbec poprvé vyslán z předem natočeného záznamu. Přes velkou snahu rozhlasových pracovníků, kteří projev sestříhali z několika natočených stop, působil král velmi nemocným dojmem. V lednu 1952 se ale králův zdravotní stav zlepšil, a to dokonce natolik, že začal znovu chodit na lov, což byla jeho oblíbená zábava. Na konci měsíce, konkrétně 29. ledna, proběhlo rozsáhlé lékařské vyšetření, které dopadlo dobře. Dne 5. února 1952 si král opět vyrazil na lov, vrátil se ve výborné náladě a večer si šel jako obvykle lehnout. V půl osmé ráno následujícího dne jej našel sluha v posteli mrtvého – král Jiří VI. zemřel ve věku nedožitých padesáti sedmi let ve spánku na zástavu srdce způsobenou krevní sraženinou, která jej postihla záhy poté, co usnul.

Lionel Logue na tom v té době byl zdravotně také velmi špatně a právě o Vánocích roku 1951 byl odvezen do nemocnice kvůli komplikacím s ledvinami. Ani po návratu domů však jeho zdravotní stav nebyl dobrý

a ze svého bytu prakticky nevycházel. Od začátku roku 1953 byl upoután na lůžko a střídavě upadal do bezvědomí. Lionel Logue zemřel 12. dubna 1953 ve svém bytě na selhání ledvin ve věku sedmdesáti tří let.

KRÁLOVA ŘEČ DAVIDA SEIDLERA

Seidlerova *Králova řeč* začala vznikat v polovině osmdesátých let minulého století pů-

vodně jako filmový scénář. Myšlenka na zpracování příběhu koktavého krále a jeho logopeda však byla starší – autor, který v dětství sám koktal a pro nějž byla osobnost britského krále Jiřího VI. celoživotním vzorem, se tímto námětem prý zabýval od dob svých prvních autorských pokusů. Při studiu materiálů narazil na osobu králova logopeda Lionela Loguea a pokoušel se o něm zjistit podrobnosti. Nalezl o něm sice různé rozsáhlé zmínky téměř ve všech biografiích věnujících se Jiřímu VI., pro zamýšlený záměr to ale byly příliš stručné informace. V roce 1981 se mu však podařilo kontaktovat Logueova syna, a získat tak přístup k části Logueových deníků a k dalším „pokladům“, jako byly například dopisy od krále apod. Deníky sice nebyly kompletní a chyběla v nich nejzajímavější část věnující se třicátým letům (tato část byla nalezena v červenci 2010, ovšem až po dotočení britského filmu *Králova řeč*), ale i tak obsahovaly obrovské množství pozoruhodných detailů a osobních vzpomínek na léčbu „koktavého krále“, které ve vznikajícím filmovém scénáři umožnily pasovat postavu Lionela Loguea do jedné ze dvou hlavních rolí.

David Seidler do *Královy řeči* zapracoval získané materiály nejrůznějšího druhu i vlastní zkušenosti z doby, kdy sám velice zadrhával. Nenechával se však těmito silnými inspiračními zdroji našťastí svázat natolik, aby došlo k poškození dramatického potenciálu či zvláštního druhu komiky ukrytých v příběhu: v podstatě fabuloval historickou realitu, Logueovy deníky a také vlastní zážitky takovým způsobem, aby je mohl co možná nejpřesněji a nejúčinněji zpracovat a zprostředkovat. Spoil například situace zachycené v Logueových denících a dalších dokumentech, které se ve skutečnosti odehrály v rozmezí deseti let, tak, jako by šlo o zachycení příběhu trvajícího jen několik měsíců. Toto „zrychlené plnutí času“ umožnilo připoutat divákovu pozornost k ústřednímu tématu, hlavním postavám a odvrátit pohled od „velkých dějin“ směrem k neméně zajímavým „malým lidským dějinám“. Z podobných důvodů přibyl také motiv hádky mezi Bertiem a Loguem, k níž podle všeho nikdy nedošlo, stejně jako „domácí neshody“ mezi královým logopedem a jeho manželkou Myrtle, které jsou rovněž autorovou fabulací, sloužící k posílení a ozvláštnění příběhu. V *Králově řeči* jsou ovšem přítomné také další momenty, jež se sice stát mohly, ale nemají konkrétní oporu v autentických dokumentech. Odpovídají však charakteru postav i reálným konturám příběhu natolik dobře, že jsou pro hluboce nepoučeného diváka prakticky nerozpoznatelné.

Autorovi se díky rafinovanému použití reality, dokumentárních materiálů a ryzí fikce podařilo dosáhnout mimořádného účinku, když představil skutečné charakterové vlastnosti Bertieho, Lionela Loguea i dalších postav a historii Británie ve sledovaném období z jiného než oficiálního úhlu pohledu. Para-

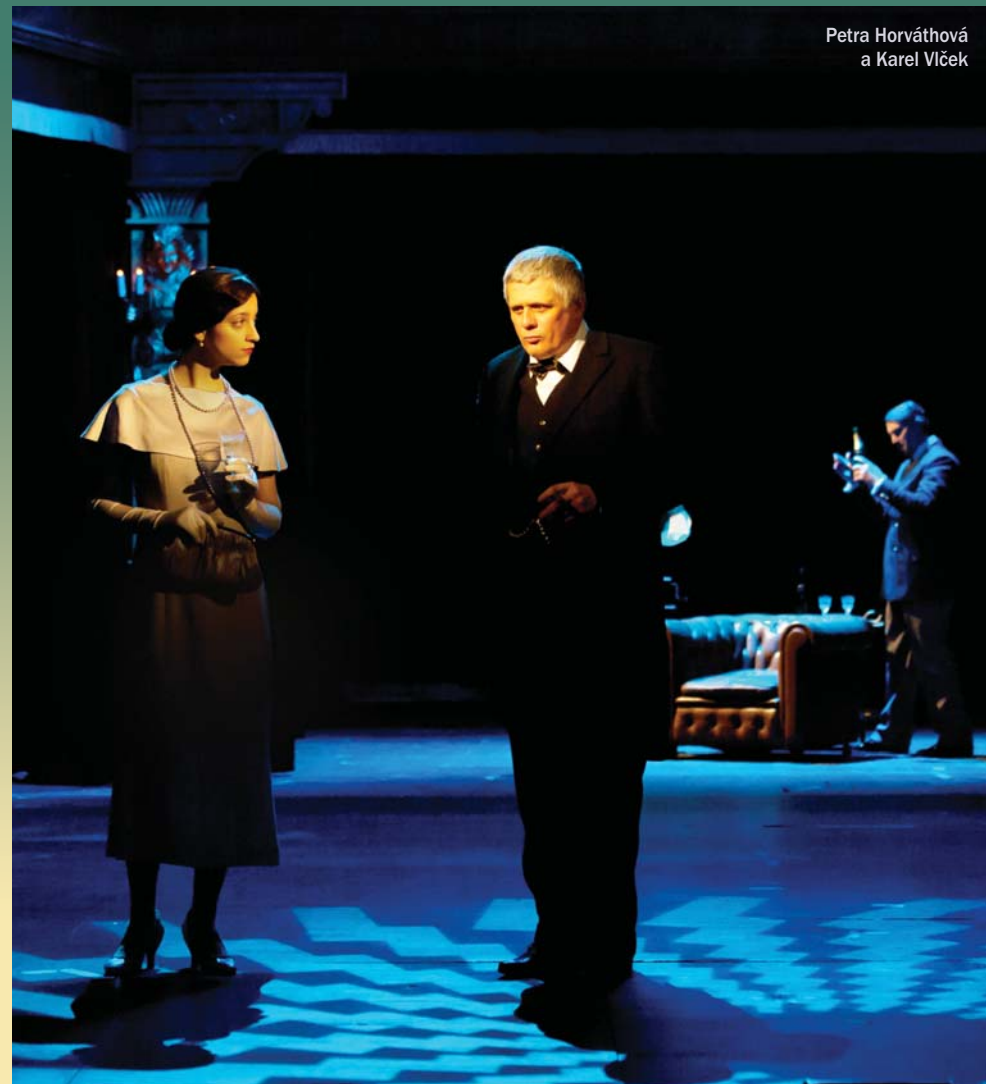
doxně je ale *Králova řeč* zajímavá tím, že její příběh není zahlcen historií, ale naopak je soustředěn kolem psychologicky věrně vystavěných postav a skvěle konstruovaných situací. Není to ale náhoda: Seidlerova hra našla přiznanou inspiraci v Shakespearových i Shawových hrách a podobně jako ony brilantně pracuje s komickými i tragickými momenty (snad je možné mluvit dokonce o pokračování této silné anglické divadelní tradice v současných divadelních podmínkách).

Filmový scénář však David Seidler v osmdesátých letech, kdy začal vznikat, nedokončil, neboť jeho žena po přečtení části scénáře navrhla, aby vše raději přepracoval do podoby divadelní hry, která by lépe vyhovovala tématu. Autor jí dal za pravdu a začal pracovat na divadelní verzi *Královy řeči*. Objevil se ale jiný problém – královna matka autora požádala, aby hru dotýkající se nejcitlivějších momentů jejího soukromého života až do doby její smrti nezveřejňoval. David Seidler tedy svou práci na hře zcela ukončil a věnoval se jiným projektům. Až po roce 2002, kdy královna matka zemřela, se Seidler k rozpracované hře vrátil, v roce 2005 ji dokončil a nabídl divadelním producentům. Hra však paradoxně vzbudila větší zájem u producentů filmových, kteří autora vybídli, aby podle ní napsal filmový scénář. Ještě v roce 2005 byl scénář dopsán a začaly přípravy na natáčení filmu *Králova řeč* v režii Toma Hoopera s Colinem Firthem v hlavní roli. Natáčení probíhalo pod velkým časovým tlakem – film musel být natočen za pouhé tři týdny před Vánoci 2009, protože představitel Lionela Loguea Geoffrey Rush měl od ledna 2010 nezrušitelné závazky v divadle. Představitelka Alžběty Helena Bonham Carterová se navíc mohla natáčení *Královy řeči* věnovat pouze o víkendech, protože ve stejné době natáčela jeden z dílů *Harryho Pottera*. Vše se však nakonec jakoby zázrakem podařilo, film získal čtyři Oscary a stal se největší filmovou událostí roku 2010, kdy byl uveden.

Následně se své světové premiéry dočkala i divadelní verze, která však byla nejdříve premiérována v jakémsi „zkoušebním módu“, kdy je hra nejprve uváděna mimo velká města, aby se zjistily její možnosti. *Králova řeč* byla v únoru 2012 uvedena na jevišti Yvonne Arnaud Theatre v Guildfordu v hrabství Surrey a poté vyjela na zájezdové turné po větších městech Anglie. V březnu 2012 byla přenesena na West End do Wyndham's Theatre, kde byl s velkým úspěchem uveden předem omezený počet repríz. V současné době je *Králova řeč* hrána na jevištích v Itálii, Japonsku, Nizozemsku a Německu. V příštím roce se připravuje její uvedení také na newyorské Broadwayi. Česká premiéra proběhla 15. března 2013 v Národním divadle Brno.

Ladislav Stýblo

Petra Horváthová
a Karel Vlček

MARTIN STRÁNSKÝ j. h. || Bertie

Narodil se v Jihlavě, vystudoval gymnázium v Telči a poté účinkoval jako elév v Horáckém divadle v Jihlavě, kde byl jeho otec úspěšným hercem a ředitelem. V roce 1989 začal studovat herectví na DAMU. Od roku 1993 je v angažmá plzeňského Divadla J. K. Tyla. Z rolí: Franci (F. Langer: *Periférie*), Francek (bratři Mrštíkové: *Maryša*), Leonard (F. G. Lorca: *Krvavá svatba*), Miťa

(F. M. Dostojevskij: *Bratři Karamazovi*), Laertes (W. Shakespeare: *Hamlet*), Miláček (G. Maupassant: *Miláček*), Mánek (G. Preissová: *Gazdina roba*), Biff (A. Miller: *Smrt obchodního cestujícího*), Padraic (M. McDonagh: *Poručík z Inishmuru*), Ekdal (H. Ibsen: *Divoká kachna*), Žvanikin (N. V. Gogol: *Ženitba*), Eddie (A. Miller: *Pohled z mostu*; za tuto roli obdržel Cenu Vendelína Budíla), Joe (T. Letts: *Zabiják Joe*), Algernon (O. Wilde: *Jak je důležité mít Filipa*), Jamie (E. O'Neill: *Cesta dlouhým dnem do noci*), Ekdal (H. Ibsen: *Divoká kachna*), Macbeth (W. Shakespeare: *Macbeth*), Petr (P. Zelenka: *Příběhy obyčejného šílenství*), Abelzorko (E.-E. Schmitt: *Enigmatické variace*; za tuto roli byl nominován na Cenu Thálie), Astolfo (P. Calderón: *Život je sen*), Henry Higgins (G. B. Shaw: *Pygmalión*), Jura Baran (J. Křizán: *Je třeba zabít Sekala*) aj. Hrál v muzikálech *Funny Girl* (role Nicka) a *Šakalí léta* (role Bejbyho). Hostoval v Národním divadle Brno (Valmont v Hamptonových *Nebezpečných vztazích*). V Divadle pod Palmovkou nastudoval role Bothwella v Boltově hře *Ať žije královna!*, McMurphyho ve Wassermanově *Přeletu nad kukaččím hnízdem*, Cyrana v Rostandově *Cyranovi z Bergeracu* a Stanleyho ve Williamsově *Tramvaji do stanice Touha*. Intenzivně se věnuje také dabingu – účinkuje v českém znění seriálu *Dr. House* (jeho výkon byl oceněn Cenou Františka Filipovského a Cenou diváka), *Sběratelé kostí*, *Taxi*, *MacGyver*, *Futurama* aj. Hrál a hraje v řadě TV seriálů (mj.

Ordinace v růžové zahradě, *Agentura Puzzle*), filmů (*Nikdo neměl diabetes*) a v rozhlasu. Účinkoval také ve filmech *Pravidla lži*, *Peklo s princeznou* a *Pramen života*.

DUŠAN SITEK || Lionel Logue

Narodil se v Novém Bohumíně, absolvoval herectví na DAMU. První angažmá získal v Divadle Petra Bezruče, později přešel do Slezského divadla v Opavě a poté do Městského divadla ve Zlíně. Z rolí: Carlos (F. Schiller: *Don Carlos*), James (E. O'Neill: *Měsíc pro smolaře*), Ředitel Holzknecht (P. Kohout: *Klaun*), Mistr (J. Topol: *Hlasy ptáků*), Claudius (W. Shakespeare: *Hamlet*), Edgar (A. Strindberg: *Tanec smrti*), Tuzenbach (A. P. Čechov: *Tři sestry*), Jack (B. Friel: *Tanec na konci léta*), Ragueneau (E. Rostand: *Cyrano z Bergeracu*), Gajev (A. P. Čechov: *Višňový sad*), Tovje (J. Bock, S. Harnick, J. Stein: *Šumař na střeše*), Pelops (J. Vrchlický, Z. Fibich: *Smrt Hippodamie*), Alquist (K. Čapek: *R.U.R.*), Lear (W. Shakespeare: *Král Lear*), Pilát (M. Bulgakov: *Mistr a Markétka*), Horacio (J. Herman, M. Stewart: *Hello, Dolly!*), Frank Pátý (F. Dürrenmatt: *Frank Pátý*), Lízal (bratři Mrštíkové: *Maryša*), Finnur (L. von Triers: *Kdo je tady ředitel?*; stejnou roli hraje také ve Švandově divadle na Smíchově), Merlin (T. Dorst: *Merlin aneb Pustá zem*), Serebrjakov (A. P. Čechov: *Strýček Váňa*), Zorba (J. Kander, J. Stein, F. Ebb: *Řek Zorba*) aj. Účinkoval v řadě filmů a TV seriálů (mj. *Okno do hřbitova* a *Vyprávěj*). Členem Divadla pod Palmovkou je od září 2010. Z rolí: Magnus Gottchalk (K. Mann, A. Mnouchkine: *Mefisto*), Warwick (G. B. Shaw: *Svatá Jana*), Leopold Sturgis (W. Allen: *Sex noci svatojánské*), Konferenciér (F. Ebb, B. Fosse, J. Kander: *Chicago*), ředitel Holzknecht (P. Kohout: *August August, august*), Herman Cohen (A. Lustig: *Modlitba pro Kateřinu Horovitzovou*), Plukovník Helmuth (J. Suchý, J. Šlitr: *Kdyby tisíc klarinetů*) aj.

PETRA HORVÁTHOVÁ || Alžběta

Narodila se v České Lípě, kde také vystudovala gymnázium. Poté vystudovala herectví na Katedře alternativního a loutkového divadla pražské DAMU. Absolvovala rolemi Paní Dvořákové (L. Fuks, K. Filčíková, J. Vašíček: *Spalovač mrtvol*) a Kouzelnice (J. Jirků: *Marnotratný syn*). V Divadle Aqualung hraje Ellu (J. Havelka a kol.: *Pán času*), v Činoherním klubu Lauru (M. McDonagh: *Ujetá ruka*; pro tuto inscenaci složila i scénickou hudbu) a převzala roli Zuzany Brandyové (J. M. Synge: *Hrdina západu*). V Divadle Ponec účinkuje v roli Petry v inscenaci *Sněžná revoluce* (pro tuto inscenaci složila také scénickou hudbu). Účastnila se řady pohybové-divadelních projektů a hrála v několika filmech FAMU. Hojně účinkuje v televizi – mj. *Hotel Insomnie*, *Zázraky života*, *Kriminálka Anděl*, *Cesty domů* aj. Je zpěvačkou hudební skupiny Monoskop (www.monoskop.cz). Podílí se na organizaci festivalu Mental Power Prague Film Festival. V Divadle pod Palmovkou nastudovala roli Pavlíny Clinchové v Beanově komedii *Sám na dva šéfy*. Členkou divadla je od ledna 2013.

SIMONA VRBICKÁ || Alžběta

Narodila se v Praze, kde také vystudovala herectví na konzervatoři. Již během studií hrála v Divadle Na zábradlí Ifigenii v Euripidově *Ifigenii v Auridě*, po absoltoriu nastoupila do angažmá v Divadle S. K. Neumann (dnes Divadlo pod Palmovkou), kde působí doposud. Z rolí: (M. Bulgakov: *Útek*), Regína (H. Ibsen: *Přízraky*), Ofélie (W. Shakespeare: *Tragičká historie Hamleta, dánského prince*), Sofie Jegorovna (A. P. Čechov: *Platonov*), Valerie (M. Gorkij: *Letní hosté*), Lydie (H. Hildesheimer: *Ri-*

valové), Edna (W. Allen: *Výstřely na Broadwayi*), Curleyová (J. Steinbeck: *O myších a lidech*), Elena (A. Dumas, J.-P. Sartre: *Kean*), Beatrice (A. Miller: *Pohled z mostu*), Linda Swanová (M. Cooney: *Nájemníci pana Swana*), Olga (P. Stone, J. Styne, B. Merrill: *Sugar – Někdo to rád horké*), Lotte (K. Mann, A. Mnouchkine: *Mefisto*), Adriana (W. Allen: *Sex noci svatojánské*), Brígita (J. Suchý, J. Šlitr: *Kdyby tisíc klarinetů*) aj. V Divadle Grunt hraje Madam ve hře J. Geneta *Služky*. Dlouhodobě spolupracovala také s Divadlem v Řeznické. Z rolí: Violenka (P. Claudel: *Zvěstování panně Marii*), Minnie a paní Molloyová (M. Stewart, J. Herman: *Hello Dolly!*), Micaela (G. Bizet: *Carmen*). Účinkovala také v několika televizních inscenacích, např. *Lidumil*, *Dr. Munori* a v seriálech *Hříchy pro pátera Knoxe*, *Velmi neuvěřitelné příběhy* a *Kriminálka Anděl*. Hrál také ve filmu *Poslední vlak*. Spolupracuje s Českým rozhlasem, účinkuje v dabingu a vyučuje herectví na Mezinárodní konzervatoři Praha.

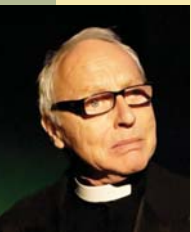
KATEŘINA MACHÁČKOVÁ || Myrtle

Na jevišti vystoupila první jako pětiletá v *Prodané nevěstě* v Českých Budějovicích. Po ukončení studií herectví na DAMU nastoupila v roce 1972 do Divadla S. K. Neumann (nyní Divadlo pod Palmovkou), kterému zůstala věrná doposud. Z rolí: Marie Grekovová (A. P. Čechov: *Platonov*), Elenka (Š. M. Sokol: *Rodinná slavnost*), Máry (F. Molnár: *Balada od kolotoče*), Bětuška (V. K. Klicpera: *Dvoutvárný klobouk*), Věročka (I. S. Turgenjev: *Měsíc na venkově*), Lotty (A. Jirásek, J. Dietl: *Filozofská historie*), Klotilda de Marelle (G. de Maupassant: *Miláček*), Duňaša (A. P. Čechov: *Strýček Váňa*), Amy (J. Brandon-Thomas: *Charlyho teta*), Žeňa (N. Dumbadze: *Zákon věčnosti*), Anežka (Molière: *Škola pro ženy*), Draunka (E. Albee: *Kdopak by se vlka bál*), Královna (W. Shakespeare: *Tragičká historie Hamleta, dánského prince*), Nina Alexandrovna (F. M. Dostojevskij: *Idiot*), Augustias

(F. G. Lorca: *Dům doni Bernardy*), Elvira (Molière: *Don Juan*), Emílie (I. B. Singer: *Kouzelník z Lublínu*), Žofie Krum-
bajglová (K. Gassauer: *Casanova*), Julie Filipovna (M. Gor-
kij: *Letní hosté*), Anisja (L. N. Tolstoj: *Vláda tmy*), Čtvrtá
herečka (P. Kohout: *Ubohý vrah*), Charlotta (A. P. Čechov:
Višňový sad), Tetka (G. Preissová: *Gazdina roba*), Helena
(T. Williams: *Báječná neděle v parku Crève Couer*), Myriam
Horowitzová (K. Mann, A. Mnouchkine: *Mefisto*) aj. Hrál
také v desítkách televizních inscenací i seriálů (za všechny
jmenujme *Život na zámku*, *Cirkus Humberto*, *Netopýra*
nebo *Polskou krev*) a patnácti filmech (mj. *Bylo čtvrt a bu-
de půl*, *Svatá hřišnice*, *Plavení hřibů*, *Katapult*, *Vinobraní*,
Motýlí čas). Píše fejetony a napsala dvě knihy o Miroslavu
Macháčkovi - *Zápisky z blázince* a *Téma Macháček*. Zdra-
matizovala také román J. W. Goetha *Utrpení mladého Wer-
thera* (Divadlo pod Palmovkou 2000) a zadaptovala scé-
nář filmu Federica Felliniho *Ginger a Fred*, který sama re-
žirovala v pražském Divadle Broadway. Vyučuje herectví
na Vyšší odborné škole herecké v Praze - Michli.

MILOŠ KOPEČNÝ || *Cosmo Lang*

Narodil se v Třebíči, vystudoval gymnázium
a činoherní herectví na JAMU. První an-
gažmá získal ve Východočeském divadle
v Pardubicích, poté odešel do Divadla F. X.
Šaldy v Liberci a později do Činoherního
studia v Ústí nad Labem. Z rolí: Markýz de
Sade (P. Weiss: *Marat-Sade*), Starý Kara-
mazov (F. M. Dostojevskij: *Bratři Karama-
zovi*). V roce 1993 hostoval v pražském
Divadle Labyrint, později nastoupil do angažmá Divadla
pod Palmovkou. Z rolí: Polonius (W. Shakespeare: *Tragická
historie Hamleta, dánského prince*), Puntila (B. Brecht:
Pan Puntila a jeho služebník Matti), Král (P. Calderón: *Život
je sen*), Teirésius (Sofoklés: *Oidipův vladař*), Cherea
(A. Camus: *Caligula*), Ragueneau (E. Rostand: *Cyrano
z Bergeracu*), Cecil (R. Bolt: *Ať žije královna!*), Cheswick

(D. Wasserman: *Přelet nad kukaččím hnízdem*), Osgood
Fielding (P. Stone, J. Styne, B. Merrill: *Sugar - Někdo to rád
horké*), Dr. Bruener (D. Gordon: *Rain Man*), Theophil Sarder
(K. Mann, A. Mnouchkine: *Mefisto*), Pierre Cauchon (G. B.
Shaw: *Svatá Jana*), Pan Paravicini (A. Christie: *Past na
myši*), Bumbul (P. Kohout: *August August, august*) aj. Spo-
lupracoval také s Divadlem v Dlouhé (Verchovenský v Do-
stojevského *Běsech*, Sardelli v Pratchettově a Briggsově
Maškarádě), s Divadelním spolkem Kašpar (Fraynova
Kodaň, Harwoodův *Garderobiér*, Shakespearův *Hamlet*)
a s pražským Národním divadlem (Moliérův *Pán z Praseč-
kova*). Významné role hrál také v televizní inscenaci *Anděl-
ský smích* a ve filmu *Bony a klid*.

KAREL VLČEK || *Winston Churchill*

Narodil se v Liberci, vystudoval gymnázium
v Praze a poté herectví na DAMU. Během
čtvrtého ročníku jej obsadil režisér Jan
Kačer do Shakespearovy *Bouře* v tehdy
vznikajícím „Studiu Bouře“. Právě za Janem
Kačerem odešel do Ostravy. Z rolí: Loupež-
ník (K. Čapek: *Loupežník*), Pěnkava (J. K. Tyl:
Tvrdohlavá žena), Jan Josef (V. Vančura:
Pekař Jan Marhoul) aj. V 1988 nastoupil do
Divadla F. X. Šaldy v Liberci. Z rolí: Malvolio (W. Shake-
speare: *Večer tříkrálový*), Mercurio (W. Shakespeare:
Romeo a Julie), Jindra (W. Shakespeare: *Jindřich IV.*), Zde-
něk (B. Hrabal: *Osluhova jsem anglického krále*) aj.
V roce 1993 odešel do Divadla za branou II., kde účinkoval
v inscenacích Čechovova *Višňového sadu*, Pirandellových
Obrů z hor a Hofmannstahlova *Nemožného člověka*. Po
zrušení divadla odešel do vznikajícího divadla v Mladé Bo-
leslavi. Z rolí: Amfitryón (G. Figueredo: *V tomhle domě
spal Bůh*), Giacomo (M. Horníček: *Dva muži v šachu*), Fi-
garo (P. de Beamarchais: *Figarova svatba*), Laertes (W. Sha-
kespeare: *Hamlet*), Daniel Corban (R. Thomas: *Past na
osamělého muže*), Veršinin (A. P. Čechov: *Tři sestry*), James

IVAN JIŘÍK || *David*

(E. O'Neill: *Měsíc pro smolaře*). V roce 1998 odešel do Di-
vadla pod Palmovkou, kde působí dosud. Z rolí: Läufer
(R. Lenz: *Vychovatel*), Rjumin (M. Gorkij: *Letní hosté*), Goo-
per (T. Williams: *Kočka na rozpálené plechové střeše*), Al-
fier (A. Miller: *Pohled z mostu*), Trofimov (A. P. Čechov:
Višňový sad), John Knox (R. Bolt: *Ať žije královna!*), Brom-
den (D. Wasserman: *Přelet nad kukaččím hnízdem*), Yetter
nebo Brad (N. R. Nash: *Pozor, jaguáři!*), Pan Knurr nebo Ge-
nerál (K. Mann, A. Mnouchkine: *Mefisto*), Metcalf (A. Chris-
tie: *Past na myši*), La Hire a Thomas de Courcelles
(G. B. Shaw: *Svatá Jana*), Inženýr (J. Suchý, J. Šlitr: *Kdyby
tisíc klarinetů*) aj. Vyučuje herectví na pražské Mezinárodní
konzervatoři.

Narodil se v Písku, vystudoval sportovní
gymnázium v Praze a herectví na DAMU.
První angažmá získal v Činoherním studiu
v Ústí nad Labem, kde hrál např. Kalafa ve
Fischerově *Princezně Turandot* nebo Do-
bšinského v Gogolově *Revizorovi*. V roce
1989 odešel do Divadla S. K. Neumanna
(dnes Divadlo pod Palmovkou), ve kterém-
působí doposud. Z rolí: Epstein (N. Simon:
Biloxi blues), Aram (M. Sperr: *Lovecké scény z Dolního Ba-
vorska*), Věna (J. Topol: *Kočka na kolejkách*), Jíra (J. Wenig,
A. Dvořák: *Čert a Káča*), Almaviva (P. Beamarchais: *Fig-
arova svatba*), Curley (J. Steinbeck: *O myších a lidech*), Brant
(E. O'Neill: *Smutek sluší Elektře*), Ota (A. Procházka: *Ještě
jednou, profesore*), Davison (R. Bolt: *Ať žije královna!*), War-
ren (D. Wasserman: *Přelet nad kukaččím hnízdem*), Frank
(N. R. Nash: *Pozor, jaguáři!*), Kreón (Sofoklés: *Oidipův vla-
dař*), Cuigy (E. Rostand: *Cyrano z Bergeracu*), Frajer a Dru-
hý milionář (P. Stone, J. Styne, B. Merrill: *Sugar - Někdo
to rád horké*), Čásar von Muck (K. Mann, A. Mnouchkine:
Mefisto), John De Stogumber (G. B. Shaw: *Svatá Jana*),
Mitch (T. Williams: *Tramvaj do stanice Touha*), Josef Va-

recký (A. Lustig: *Modlitba pro Kateřinu Horovitzovou*) aj.
Hrál také v mnoha filmech – např. *Tichá bolest* (s Rudol-
fem Hrušínským st.), *Poklad hraběte Chamaré* nebo *De-
vátý den* (režie Volker Schlöndorff). Účinkoval v TV seriálu
Ordinace v růžové zahradě. Vystupuje v dabingu a v roz-
hlase (mj. hrál Des Grieux v Nezvalově *Manon Lescaut*
v režii Josefa Henkeho). V titulní roli Rostandova *Cyrana
z Bergeracu* hostoval v Severomoravském divadle v Šum-
perku.

SAŠA MALINSKÁ j. h. || *Wallis Simpsonová*

Narodila se v Praze, kde také na konzerva-
toři vystudovala obor klasický balet. Po
sedmi letech působení v baletu Národního
divadla v Praze odešla v roce 1989 do ta-
neční skupiny UNO, kde tančila po celou
dobu existence skupiny. Účinkovala zde mj.
ve všech třech inscenacích: *Šach-Mat* – *Ni-
kita*, *Nikita* – *Billár* a *Šach-mat*, *Carmen*
(hlavní role Carmen). Jako tanečnice také
hojně vystupovala v televizi. Tančila v muzikálech *Drákula*
a *West Side Story*. Několik let působila jako tanečnice ve
Švýcarsku, kde tančila mj. v muzikálu *Keep Cool* a *Hank
Hoover*. V plzeňském Komorním divadle účinkovala v mu-
zikálu *Chicago* (role Hunyaková). Během příprav muzikálu
Kleopatra a *Golem* působila jako asistentka režiséra Fi-
lipa Renče. Nyní pracuje jako maskérka v Národním di-
vadle v Praze. S Divadlem pod Palmovkou spolupracuje
poprvé.

RUDOLF JELÍNEK || *Král Jiří v.*

Narodil se v Kutné Hoře, vystudoval gymnázium a herectví na DAMU. První angažmá získal v Beskydském divadle Nový Jičín, v roce 1960 odešel do Divadla F. X. Šaldy v Liberci a v roce 1963 přešel do tehdejšího Divadla S. K. Neumanna (dnes Divadlo pod Palmovkou). Z rolí: Leslie (B. Behan: *Rukojmí*), Pedrolino (J. Zeyer: *Stará historie*), Pavel Bratter (N. Simon: *Bosé*

nohy v parku), Nick (E. Albee: *Kdo se bojí Virginie Woolfově*), Josef K. (F. Kafka, M. Brod: *Zámek*), Jörgen (V. Dyk: *Krysař*) aj. Poté přešel do Divadla za branou. Z rolí: Kuligin a Solený (A. P. Čechov: *Tři sestry*), Strick (J. N. Nestroy, K. Kraus: *Provaz o jednom konci*). Po zrušení divadla nastoupil do Divadla na Vinohradech. Z rolí: Mercucio (W. Shakespeare: *Romeo a Julie*), Ben (N. Simon: *Vstupte!*), Holm (A. Strinberg: *Královna Kristina*) aj. V roce 2004 odešel do příbramského divadla a od ledna 2007 je členem Divadla pod Palmovkou. Z rolí: Seth (E. O'Neill: *Smutek sluší* *Elektře*), Huspeka (G. Preissová: *Gazdina roba*), Claud Nau (R. Bolt: *Ať žije královna!*), Dr. Spivey (D. Wasserman: *Přelet nad kukačím hnízdem*), Déda Ricko (N. R. Nash: *Pozor, jaguáři!*), Bienstock (P. Stone, J. Styne, B. Merrill: *Sugar – Někdo to rád horké*), Oskar Löwenstein (A. Lustig: *Modlitba pro Kateřinu Horovitzovou*), Harry Flinck (R. Bean: *Sám na dva šéfy*) aj. Hrál také ve více než šedesáti filmech – např. *Král Šumavy*, *Baron Prášil*, *Robinsonka*, *Smrt v sedle*, *Páté kolo u vozu*, *Atentát* aj. Účinkoval také v mnoha televizních inscenacích a seriálech – např. *Ze života hmyzu*, *Čtvrtý obratel*, *Třicet případů majora Zemana* aj.

RENÉ PŘIBIL || *Stanley Baldwin*

Narodil se v Plzni, kde také vystudoval gymnázium. Poté studoval herectví na JAMU. První angažmá získal v roce 1969 v Plzni. Z rolí: Romeo (W. Shakespeare: *Romeo a Julie*), Petruccio (W. Shakespeare: *Zkrocení zlé ženy*), Don (L. Gershe: *Motýl*). Poté odešel na tři roky do Západočeského divadla v Chebu a v roce 1976 odešel do Jihočeského divadla v Českých

Budějovicích. V roce 1981 se vrátil do Plzně. Z rolí: Salieri (P. Shaffer: *Amadeus*), Ženich (F. G. Lorca: *Krvavá svatba*), Rodrigo (W. Shakespeare: *Othello*) aj. V roce 1988 odešel do pražského Národního divadla. Z rolí: Manžel (F. Mitterer: *Návštěvní doba*), Richard (J. Goldman: *Lev v zimě*), Otec (T. de Molina: *Kamenný host*), Bardolfo (W. Shakespeare: *Jindřich IV. a Jindřich VI.*) aj. V roce 1991 se vrátil potřeť do Plzně a v roce 1996 přešel do Divadla pod Palmovkou, kde působí doposud. Z rolí: Mackie Messer (B. Brecht, K. Weill: *Krejcarová opera*), Le Bret (E. Rostand: *Cyrano z Bergeracu*), Ezra Mannon (E. O'Neill: *Smutek sluší* *Elektře*), Walsingham (R. Bolt: *Ať žije královna!*), Psí děčka (P. Stone, J. Styne, B. Merrill: *Sugar – Někdo to rád horké*), Pan Mooney, Policajt a Dr. Marston (D. Gordon: *Rain Man*), Generál (K. Mann, A. Mnouchkine: *Mefisto*), Robert de Baudricourt a Pán (G. B. Shaw: *Svatá Jana*), Ludwig Rapaport (A. Lustig: *Modlitba pro Kateřinu Horovitzovou*), Šéf televize Telvis (J. Suchý, J. Šlitr: *Kdyby tisíc klarinetů*), Charlie Clinch (R. Bean: *Sám na dva šéfy*) aj. Věnuje se také divadelní režii a hojně hrál ve filmu – např. *Jáchym, hod' ho do stroje*, *Zlatý Buddha*, *Radikální řez*, *Sázka na třináctku*, *Kdo se bojí, utíká*, *Kolja* či *Prachy, prachy, prachy*. Účinkoval také v seriálech *Rodinná pouta*, *Dobrodružství kriminalistiky*, *Bazén*, *Četnické humoresky* či *Gympel s (růžením omezeným*. Vyučuje herectví na pražské Mezinárodní konzervatoři.

JIRÍ HAVEL || *Ředitel BBC, Režisér*

Narodil se v Praze, vystudoval gymnázium a v roce 1963 také herectví na DAMU. Během studií hrál mj. v Kohoutově později zfilmované hře *Dvanáct*. První angažmá získal v ostravském Divadle Petra Bezruče. V roce 1967 odešel do Městského divadla v Kolíně, kde byl jeho nejvýraznější rolí Ježíš Kristus v Kopeckého adaptaci pašijové hry *Komedie o umučení a slavném*

vyzkříšení. Od ledna 1969 je členem Divadla S. K. Neumanna (dnes Divadlo pod Palmovkou). Z rolí: Boidangien (G. Feydeau: *Taková ženská na krku*), Jim (N. R. Nash: *Obchodník s deštěm*), Mortimer (J. Kesselring: *Jezinky a bezinky*), Antonio (J. Webster: *Vévodkyně z Amalfi*), Karel (V. K. Klicpera: *Dívotvorný klobouk*), Malcolm (A. Ayckbourn: *Postel pro hosty*), generál Jpančin (F. M. Dostojevskij: *Idiot*), Porotce číslo 6 (R. Rose: *Dvanáct rozhněvaných mužů*), Slim (J. Steinbeck: *O myších a lidech*), Komisař a Walter I. (É. Pataki: *Edith a Marlene*), Horský král (H. Ibsen: *Peer Gynt*), Biskup (R. Bolt: *Ať žije královna!*), Bellerose (E. Rostand: *Cyrano z Bergeracu*), Páratko Charlie (P. Stone, J. Styne, B. Merrill: *Sugar – Někdo to rád horké*), Josthinkel (K. Mann, A. Mnouchkine: *Mefisto*), Pan de la Trémouille a Kat (G. B. Shaw: *Svatá Jana*), Lékař (T. Williams: *Tramvaj do stanice Touha*) aj. Hrál také v mnoha filmech – mj. *Okurkový hrdina*, *Zatykač na královnu*, *Smrt stopařek*, *Tam kde hnízdí čápi*, *Muž přes palubu*, *Zámek pro Barborku* aj. Hraje v seriálech *Ulice a Pojišťovna štěstí*. Věnuje se také dabingu – mj. daboval kuchaře Igora (seriál *Mash*) nebo Neda Flanderse (seriál *Simpsonovi*).

KAREL HLUŠIČKA || *Lékař*

Narodil se v Praze. Studia herectví zahájil na pražské Státní konzervatoři, během druhé světové války však byl totálně nasazen a v roce 1945 se aktivně zúčastnil Pražského povstání. Po skončení války ještě rok pokračoval ve studiích herectví na pražské konzervatoři, studia však dokončil na konzervatoři brněnské (1949). Do svého prvního angažmá nastoupil v Jihočeském divadle v Českých Budějovicích, kde se vedle herectví věnoval také divadelní režii. Z rolí: Ruy Blas (V. Hugo: *Ruy Blas*), Laertes (W. Shakespeare: *Hamlet*), Petr Petrus (P. Kohout: *Taková láska*), Fiesco (F. Schiller: *Fiescovy spiknutí v Janově*) aj. Od roku 1959 je členem Divadla S. K. Neumanna (dnes Divadlo pod Palmovkou). Z rolí: McLachlen (J. Patrick: *Kamarádi McLachlena*), Rio Rita (B. Behan: *Rukojmí*), Lymon (E. Albee: *Balada o smutné kavárně*), Jere-miáš (F. Kafka, M. Brod: *Zámek*), Serafín (D. Diderot, J. Gruault: *Jeptiška*), Kardinál (V. Petrov: *Mušketyři po třiceti letech*), Harry Berlin (M. Schisgal: *A co láska?*), Kreon (J. Anouilh: *Medea*), Josef (N. Rej: *Život Josefa Egyptského*), Nělkín (A. Suchovo-Kobylin: *Svatba Krečinského*), Ichthuriel (A. Drda: *Dalskabáty hříšná ves*), Porotce č. 11 (R. Rose: *Dvanáct rozhněvaných mužů*), Giacomo Casanova (K. Gassauer: *Casanova*), Leopold Mozart (P. Schaffer: *Amadeus*), Candy (J. Steinbeck: *O myších a lidech*), Merea (A. Camus: *Caligula*), Druhý herec (P. Kohout: *Ubohý vrah*), Pastýř (Sofoklés: *Oidipův vladař*), Solomon (A. Dumas, J.-P. Sartre: *Kean*) aj. Významné je také jeho účinkování ve filmu – hrál mj. ve filmech *Už zase skáču přes kaluže*, *Zatykač na královnu*, *Zbraně pro Prahu*, *Výstřely v Mariánských lázních*, *Cesty mužů*, *Vánice* nebo *Počkám, až zabiješ*. Účinkoval také v mnoha televizních filmech (mj. *Úklady a láska*, *Černá horečka*, *Nenávist*), hrál v seriálu *Třicet případů majora Zemana*. Hojně také daboval - v roce

2004 získal Cenu Františka Filipovského za celoživotní mistrovství v tomto oboru. Již od roku 1945 spolupracuje s rozhlasem.

VÁCLAV VOSTAREK || *Hlasatel BBC*

Začínal v Dětském studiu Divadla na provázku. Již během studií brněnské konzervatoře začal spolupracovat s televizí a získal angažmá v tehdejším Státním divadle v Brně. Z rolí: Toni (K. Čapek: *Matka*), Radúz (J. Zeyer: *Radúz a Mahulena*), Sganarelle (Molière: *Don Juan*), Troilus (W. Shakespeare: *Troilus a Kressída*) aj. V roce 1989 získal angažmá v tehdejším Divadle

J. Wolkera v Praze (dnes Divadlo v Dlouhé) a v roce 1991 odešel do Hudebního divadla Karlín. Z rolí: Otakar (J. Strauss, I. Schnitzer: *Cikánský baron* - turné Německo, Nizozemsko, Itálie), Boni (E. Kálmán, L. Stein, B. Jenbach: *Čardášová princezna* - turné Nizozemsko), Bronio von Popiel (O. Nedbal, L. Stein: *Polská krev*), Alfréd (J. Strauss, R. Genée: *Netopýr* - turné Japonsko), Koloman Zsupan (E. Kálmán, J. Brammer, A. Grünwald: *Hraběnka Marica*), Gustav Pottenstein (F. Lehár, L. Henzer, F. Löhrner: *Země úsměvů*), Evžen Bzikavka (P. Markov, J. Brabec: *Zvonokosy*), Simon Stride a Spider (S. Cuden, L. Bricusse, F. Wildhorn: *Jekyll & Hyde*), Mimiko (F. Ebb, J. Stein, J. Kander: *Zorba*), Amos Hart (F. Ebb, B. Fosse, J. Kander: *Chicago*), Kelvin (N. Allen, F. Wildhorn: *Carmen*) aj. Hostoval také v divadle Goja Music Hall jako Thuy (A. Boublil, C.-M. Schönberg: *Miss Saïgon*). Od září 2012 je členem Divadla pod Palmovkou, kde působí jako herec (Kuchař v Suchého a Šlitrově hudební komedii *Kdyby tisíc klarinetů*, Gareth v Beanově komedii *Sám na dva šéfy*), inspicient a nápověda. Spolupracuje s televizí a jako zpěvák účinkuje na operetních koncertech.

ALEŠ ALINČE || *Komorník*

Narodil se v Pardubicích, vystudoval Střední ekonomickou školu v Hradci Králové a poté pracoval jako inventurník v Domácích potřebách. Hrál také v amatérském divadle Volné sdružení pardubických amatérů. Ve Východočeském divadle v Pardubicích pracoval nejprve jako vrátný, později jako nápověda a herec menších rolí. Od roku 1994 pracuje jako inspicient v Divadle pod Palmovkou. Vedle své profese zde také účinkoval nebo účinkuje v menších rolích – mj. v inscenacích Ibsenova *Peera Gynta*, Hamptonových *Nebezpečných vztahů*, Kohoutova *Ubohého vraha*, Preissových *Gazdiny roby*, Boltovy hry *Ať žije královna!*, Wassermanova *Přeletu nad kukaččím hnízdem*, Mannova a Mnouchkinové *Mefista*, Shawovy *Svaté Jany*, v Ebbově, Fosseho a Kanderově muzikálu *Chicago* či v Kohoutově hře *August August, august*.

Martin Stránský
a Dušan Sitek

Měla jsem velkou radost, že Jejich královské Výsosti Hrabě a Hraběnka z Wessexu mohli při své nedávné návštěvě Prahy zavítat i do Divadla pod Palmovkou a vychutnat si zde zkoušku Královy řeči.

Králova řeč se odehrává na pozadí turbulentních mezinárodních a ústavních událostí, ale je to velmi lidský příběh, příběh o odhodlání a lásce, která překoná zdánlivě nepřekročitelné překážky.

Hrabě z Wessexu poznamenal, že stejnojmenný film inspiroval mnoho mladých lidí a dodal jim sebedůvěru překonat vlastní výzvy a potíže. Věřím, že Králova řeč v Divadle pod Palmovkou bude též inspirací a těším se, až ji uvidím celou. Přeji umělcům hodně úspěchů a publiku pěkný a inspirující zážitek.

Sian MacLeod

*Velvyslankyně Spojeného království Velké Británie
a Severního Irska v České republice*

foto: archiv divadla

*Hrabě a hraběnka z Wessexu navštívili Divadlo pod Palmovkou
13. března 2013.*

foto: Jana Pertáková

Kooperativa

VIENNA INSURANCE GROUP

GENERÁLNÍ PARTNER

DIVADLA POD PALMOVKOU

Only at
M&S
MARKS & SPENCER

Praha 1:

Melantrich, Václavské náměstí 36
OC Palladium

Praha 4:

OC Chodov • OC DBK

Praha 5:

OC Metropole Zličín
OC Nový Smíchov

Praha 9:

OC Galerie Harfa
OC Letňany • Galerie Fénix
www.marks-and-spencer.cz

Červená, bílá a šumivá vína...

Vína z limitované produkce malých rodinných toskánských vinařství, která garantují výjimečný degustační zážitek.

www.eno.cz / eno@eno.cz / tel. 601 eno eno

Ve hře Králova řeč objevuje král Jiří VI. schopnost vést sebe i národ...

ACADEMY
OF COACHING
EXCELLENCE

...objevte i VY skrytý potenciál ve vás a v koučování.

V našich výcvicích poznáte sami sebe z jiného úhlu pohledu, objevíte sílu koučování, rozvinete svůj potenciál, zefektivníte komunikaci a mezilidské vztahy či zdokonalíte své vůdčí schopnosti.

www.koucovat.cz

**Příběh muže,
který zachránil
britskou monarchii**

BESTSELLER

kniha.cz

Žádejte u svého knihkupce nebo se slevou 25 % na www.kniha.cz

Tradice zavazuje

kultura politika společnost

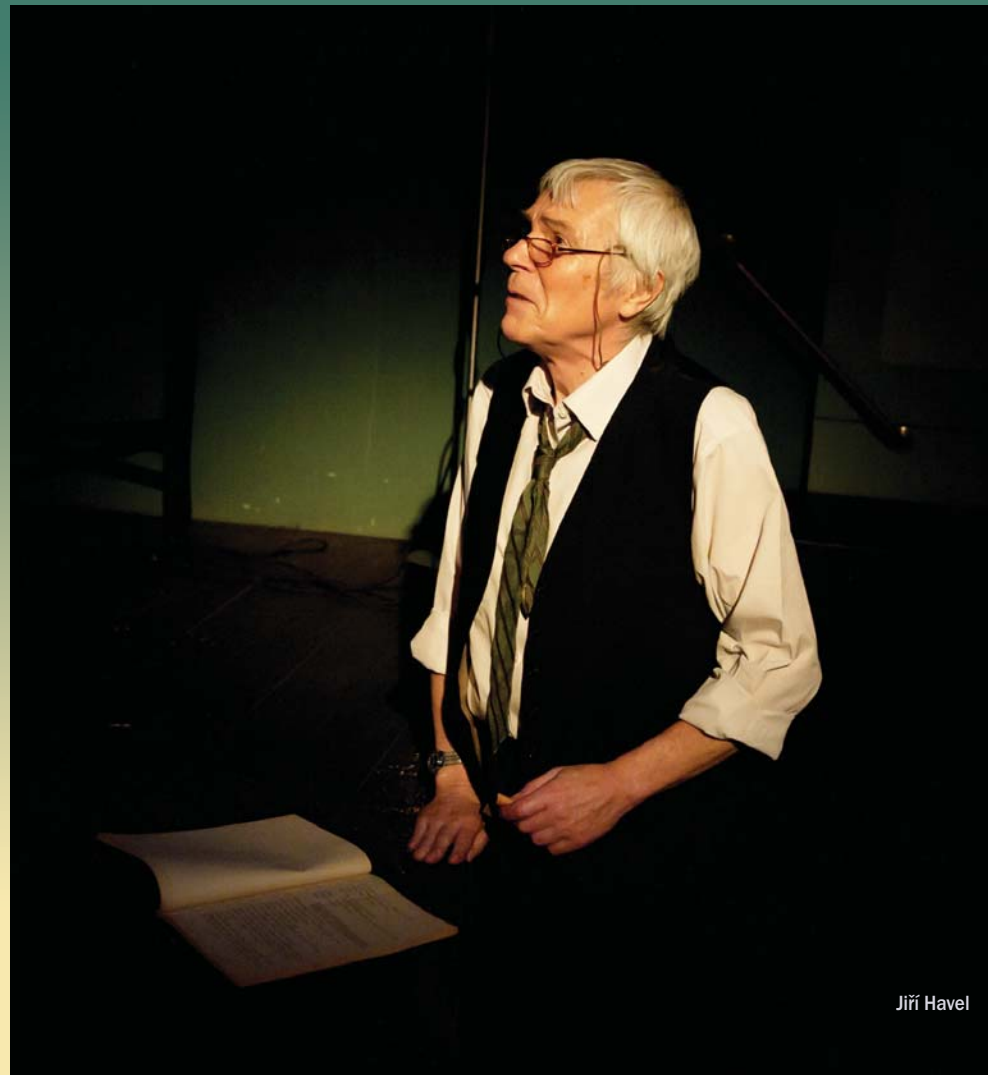
LITERÁRNÍ NOVINY

www.literarky.cz

Literární noviny, Korunní 810/104, budova D, 101 00 Praha 10

Kontakt na předplatné a inzerci: tel. 272 107 121, předplatne@literarky.cz

více informací na bezplatné lince: 800 300 302, nebo www.literarky.cz/předplatne

Jiří Havel

Dekoraci vyrobila firma COM-PARS pod vedením Stanislava Hrdličky a Ladislava Farkaše.

Rekvizity vyrobila: Klára Paclíková

Šéf umělecko-technického provozu: Tomáš Zmrzlý

Garderoba: Štěpánka Čechová a Lucie Urbanová

Světla: Petr Vodička nebo Martin Matoušek nebo Svatopluk Anděl

Zvuk: Tomáš Hála nebo Mikuláš Krutský || Rekvizity: Klára Paclíková

Masky a vlásenky: Drahomíra Syrová a Vladimíra Brabcová

Zástupci jevištního mistra: Miroslav Hora a Petr Christl

Jevištní technika: Jakub Horák, Marek Fokt, Vratislav Jelínek, Jiří Maleňák, Petr Motyka a Jiří Řehák

Program k 397. premiéře Divadla pod Palmovkou a 3. inscenaci šedesáté páté divadelní sezony 2012/2013 připravili:

Redakce: Petr Kracik a Ladislav Stýblo || Texty: Ladislav Stýblo || Grafická úprava a sazba: Martin Taller

Návrh titulní stránky: David Cígler || Fotografie: Martina Venigerová, Francesco Sapienza (portrét Davida Seidlera) a archiv divadla || Korektury textu (do str. 30): Marie Teplá || Tisk: Geoprint Liberec

Autorská práva k provozování tohoto díla zastupuje Aura - Pont s. r. o., Veslařský ostrov 62, 147 00 Praha 4.

GENERÁLNÍ PARTNER**PARTNEŘI INSCENACE****PARTNEŘI****MEDIÁLNÍ PARTNEŘI**